

Häckande fåglar i anlagda vatten i Uppland Inventering 2012 - 2014

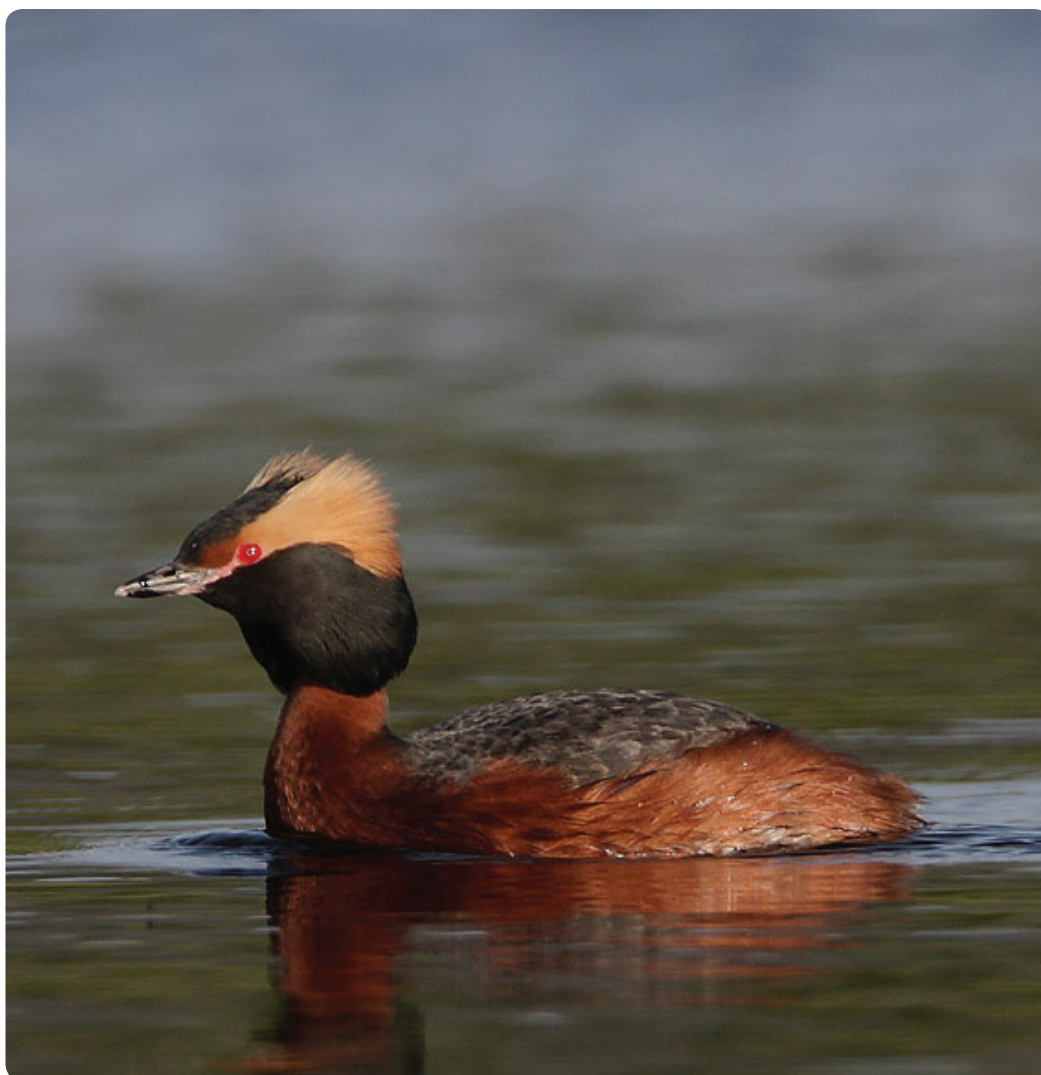

Foto omslag: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=11461259>

Författare: Wilhelm Dietrichson

Fotograf inlaga: Wilhelm Dietrichson förutom Stallängsviken (sid 10, Bo Hellberg),
Högbergstippen (sid 11, Bo Hellberg), Ruddammen (sid 15, Bo Hellberg) och
Skogsdamen vid Löt (sid 12, Hans-Georg Wallentinus).

Länsstyrelsen i Uppsala län

Bäverns gränd 17

751 86 Uppsala

Tfn: 010-22 33 000 (vxl)

E-post: uppsala@lansstyrelsen.se

Internet: www.lansstyrelsen.se/uppsala

Länsstyrelsens Meddelandeserie 2017

ISSN 1400-4712

Du hittar rapporten som pdf-fil på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/uppsala

Häckande fåglar i anlagda vatten i Uppland Inventering 2012 - 2014

Innehåll

• Sammanfattning	2
• Syfte och bakgrund	3
• Metodik	4
○ Inventeringens upplägg	4
○ Inventerade vatten	4
○ Utvärdering	6
• Resultat och diskussion	8
○ Antalet par totalt och för enskilda arter	8
○ Antalet häckande fåglar i olika typer av vatten	9
○ Andelen inventerade vatten	13
○ Vilket vatten är bäst?	13
○ Arters förekomst och de anlagda vattnens ålder	17
○ Fiskens inverkan på fågelfaunan	19
○ Jämförelse med andra inventeringar	20
○ Antalet par i anlagda vatten i Uppland	20
○ De anlagda vattnens betydelse	21
• Art för art	23
• Referenser	37
• Bilagor	
○ Bilaga 1. Inventeringsresultat - antal par totalt och i olika typer av vatten	38
○ Bilaga 2. Inventerade anlagda vatten och inventeringsresultat	39
○ Bilaga 3. Uppskattning av antalet par i Uppland	44

Sammanfattning

Syftet med inventeringen var att få information om hur mycket de anlagda vattnen betyder för häckande våtmarksfåglar i Uppland. Ett mål var att beräkna antalet häckande par för de flesta våtmarksarterna och identifiera förekomsten för andra.

Inventeringen omfattade anlagda våtmarker, viltvatten och andra dammar som anlagts för att gynna den biologiska mångfalden. Den omfattade också golfdammar, vattenfyllda täktdammar, sedimentationsdammar mm. Däremot ingick inte äldre parkdammar, bruksdammar och bergtäkter. En gräns sattes till 0,5 ha för att ett anlagt vatten skulle ingå. Sammanlagt har 211 anlagda vatten bestående av över 400 dammar inventerats. De utgör ca 80 % av de anlagda vattnen i Uppland som finns av de utvalda typerna av vatten.

Inventeringen omfattade ett besök vid varje anlagt vatten under perioden 10-25 maj något av åren 2012-14. Vid besöket registrerades alla våtmarksfåglar. Till våtmarksfåglar räknades gäss, svanar, rallfåglar, sumphöns, änder, doppingar, vadare, måsfåglar, tärnor och vissa tättingar.

Vid de inventerade anlagda vattnen fanns 2625 par av våtmarksfåglar. Vanligast var gräsand med 725 par. Därefter följde knipa med 285 par, sothöna 230 par, skrattnås 225 par, svarthakedopping 129 par och kricka 110 par. Sammanlagt fanns 41 olika arter. Ytan på de inventerade vattnen var 595 ha vilket betyder att det fanns i genomsnitt 4,4 par/ha.

De anlagda vattnen utgör idag ca 1 % av ytan för sjöar och dammar i Uppland. Av de inlandshäckande vanligaste arterna häckar ca 10 % av gräsänderna, 15 % av kniporna och 5 % av sothönorna i de anlagda vattnen. För sångsvanen är det ca 25 % av de häckande fåglarna i Uppland som finns i de anlagda vattnen och för gråhakedoppingen ca 20 %.

Störst betydelse har de anlagda vattnen för svarthakedopping. Ca 90 % av Upplands inlandspopulation bedöms finnas i de anlagda vattnen. 15 par smådoppingar påträffades vilket utgör ca 80-90 % av de som häckar i Uppland.

De anlagda vattnen har mycket stor betydelse för vissa våtmarksarters förekomst på lokal och halvregional nivå. De har även bidragit till att flera våtmarksarter som tidigare enbart haft lokala förekomster nu finns mer spridda i landskapet.

De anlagda vatten, som hade flest häckande arter och flest par, var av olika karaktär. Där fanns Husbydamarna, som är en f.d. kräftdamm norr om Uppsala, Nyländadammen som är anlagd med bidrag från länsstyrelserna för att gynna den biologiska mångfalden i odlingsbygd, golfdammarna vid Upplands Bro Golf och Isbladskärret på Djurgården som alla hade mellan 80-150 par häckande fåglar. Sambandet mellan vattnets yta och artantal var tydligt. Däremot var antalet par/ha relativt oberoende av vattnets yta.

Det fanns betydligt fler våtmarksfåglar i de vatten som bedömdes vara utan fisk. Det gäller framför allt "vattenfåglar", dvs. de som söker föda i eller alldeles i närheten av vattnet. De arter som påverkas mest av fiskförekomst är svarthakedopping och smådopping som föredrar fiskfria vatten. I de vatten där det var känt att det fanns fisk var antalet vattenfåglar betydligt lägre än genomsnittet.

Syfte och bakgrund

Det uppländska landskapet har genomgått stora förändringar genom utdikning av våtmarker och sänkning av sjöar. Det finns nästan inget vatten som inte har reglerats. Den tidigare mångfalden av våta naturtyper har minskat och våtmarksfåglarna har fått färre biotoper att välja bland. En annan effekt av utdikningen är att närsalter i ökad omfattning belastar omgivande sjöar och hav.

För att vända trenden och öka den biologiska mångfalden i odlingslandskapet, och för att fånga upp närsalter, har bidrag under de senaste 20 åren getts för anläggning och restaurering av våtmarker och dammar. Bidragen kommer nu från EU:s Landsbygdsprogram och tidigare från andra anslag. Jordbruksverket disponerar medlen och de fördelas ut till markägare av landets länsstyrelser.

Våtmarker och dammar anläggs också för olika friluftaktiviteter. Jägare och markägare har i många år anlagt viltvatten för att viltet ska få bättre tillgång till vatten och med förhoppning om att få häckande knipor och gräsänder på sin mark. På golfbanor anläggs dammar som hinder i banan och för att skapa en tilltalande miljö. I närheten av tätorterna anläggs våtmarker och vattenparker inom områden för rekreation. För sportfiske och kräftodling har sedan länge särskilda dammar skapats.

Våtmark som anlagts för att stimulera biologisk mångfald. Svinnö bydamm.

Uttjänta täkter fylls med vatten som en del av återställningsarbetet. Dessutom anläggs dammar för rening av vatten vid industrier och tätorter.

Tillkomsten av alla dessa nya våtmarker och dammar har varit positivt för många våtmarksfåglar. Fåglarna etablerar sig snabbt. Tillgången på föda är stor, särskilt de första åren, så många par kan därför finnas på en förhållandevis liten yta. Flera arter som tidigare bara funnits på ett begränsat antal platser har fått nya miljöer att etablera sig i. Några arter som svarthakedopping och smådopping är nästan helt knutna till de anlagda vattnen.

För att få kunskap om hur många våtmarksfåglar det finns i de uppländska anlagda vattnen och hur stor betydelse de har för populationen av våtmarksfåglar i Uppland har en inventering av häckande fåglar i anlagda våtmarker och dammar genomförts. Ett mål har varit att få goda uppskattningar av antalet häckande par för ett stort antal våtmarksarter och att för några av dessa göra uppskattningar av hur stor del av den uppländska populationen som häckar i de anlagda vattnen. Ursprungligen var ambitionen att avgränsa inventeringen till en del av de våtmarker och dammar som anlagts för att öka den biologiska mångfalden och avgränsa området till Uppsala län och Norrtälje kommun. Då ett stort intresse fanns för att delta i inventeringen och genom att fördela inventeringsarbetet över flera säsonger blev det möjligt att inventera de flesta vatten som anlagts för att öka den biologiska mångfalden och dessutom många andra dammar samt att göra det i hela Uppland.

Denna rapport är en utvärderingsrapport där resultat och bearbetningar av resultat presenteras och diskuteras. Syftet med rapporten är också att dokumentera arbetet med inventeringen och utvärderingen.

Inventeringen har varit möjlig tack vara deltagande från inventerar runt om i Uppland (se under metodik). Bidrag har erhållits från Länsstyrelsen i Uppsala län och Upplands Ornitologiska Förening. Bill Douhan och John Strand har läst igenom och lämnat värdefulla synpunkter på manuskriptet. Ett stort tack för era insatser!

Metodik

Inventeringens upplägg

Inventeringen omfattade ett inventeringstillfälle under perioden 10-25 maj 2012, 2013 eller 2014. I några fall genomfördes inventeringen någon dag före eller efter den ordinarie tiden. Några vatten har inventerats vid två eller tre av åren för att belysa mellanårsvariationer. 2013 års inventering har valts till huvudår för de vatten som inventerats flera år.

Ett inventeringstillfälle blir en kompromiss där vissa arter inventeras i senaste laget och andra i tidigaste laget. För att se hur mycket tidpunkten påverkade för tidigt häckande arter inventerades några vatten även en gång 20 april - 5 maj.

Vid inventeringen registrerades alla observationer av "våtmarksarter" inklusive häckningskriterier för dessa arter. Till våtmarksfåglar räknades gäss, svanar, rallfåglar, sumphöns, änder, doppingar, vadare, måsfåglar, tärnor och vissa tättingar. Vid besöken gjordes i vissa fall också beskrivningar av det inventerade vattnet med noteringar om vegetation, fisk, topografi, användning mm och en eller flera bilder togs. Observationerna och lokalbeskrivningar är inlagda i Artportalen. De anlagda vattens ytor uppskattades med hjälp av satellitbilder på hitta.se och Google.

Knippan häckar tidigt på säsongen.

Inventerade vatten¹

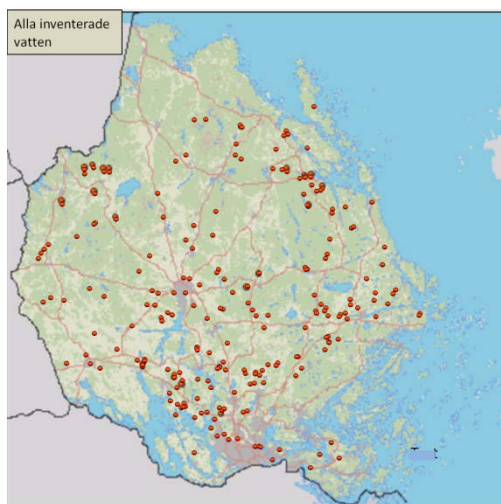
För att identifiera vilka vatten som fanns i Uppland för inventeringen sammanställdes uppgifter om de våtmarker som anlagts med bidrag som länsstyrelserna administrerat. Till dessa las uppgifter om anlagda vatten som lagts in som lokaler i Artportalen och andra vatten som var kända eller kunde identifieras av deltagande inventerare. Detta kompletterades med en genomgång av kartor och satellitbilder på internet (Google mm) för en stor del av Uppland. Målet var att få med alla våtmarker och dammar som anlagts för att stimulera den biologiska mångfalden och liknande vatten,

¹ Med "vatten" eller "anlagt vatten" avses i rapporten ett inventeringsobjekt som kan bestå av en eller flera dammar, oavsett vilken typ av vatten det är. Inom naturvården och jordbrukssektorn används ofta den mer naturromantiska termen "anlagd våtmark" för de vatten som anlagts med syfte att öka biologisk mångfald eller fånga näringsämnen och då även om andelen vegetation och mark är liten. I nya Landsbygdsprogrammet har en modifiering gjorts så att termen "anlagda våtmarker och dammar" används. I jägarkretsar där jägaren kanske ser framför sig törstiga älgar, en knipholk och kanske få möjlighet att jaga änder kallas vattnen vanligtvis för "viltvatten". Även fågelskådare och allmänhet använder ofta termen "viltvatten" för både anlagda våtmarker, viltvatten och en del andra dammar. Gamla bruksdammar, vattenfyllda bergtäkter och parkdammar ingår inte i inventeringen, inte heller rinnande anlagda vatten.

t.ex. viltvatten, sportfiskedammar och kräftdammar. Golfbanedammar, vattenfyllda täkter, sedimentationsdammar och andra dammar togs med när det var möjligt/intressant. Gamla bruksdammar som skapades för kraftförsörjningen för järnhanteringen på 1600 och 1700-talet utslöts, liksom vattenfyllda bergstäckter och i regel även parkdammar i samhällen.

Inventeringen omfattar anlagda vatten över 0,5 ha. Ett anlagt vatten består ofta av flera intilliggande dammar. För de flesta fåglar är två eller tre intilliggande dammar lika värdefulla som en lite större damm. Därför har två-tre dammar som ligger intill varandra och som tillsammans är mer än 0,5 ha tagits med, även om ingen enskild damm varit över 0,5 ha. I praktiken fanns det inte så många sådana så det blev bara ett vatten som kom med på detta sätt. Golfbanor kan innehålla många dammar på varierande avstånd och storlek. I några av dessa har alla dammar inventerats.

Inom projektet har över 208 anlagda vatten inventerats genom fältbesök. Till detta har ytterligare tre vatten lagts, där data av tillfredsställande kvalitet funnits att tillgå via Artportalen. Restriktivitet har hållits till att tillföra objekt på detta sätt eftersom spontana observationer som rapporterats till Artportalen sällan har syfte att redovisa vilka fåglar som finns på lokalen utan snarare vilka fåglar observatören sett.

De 211 vatten som därmed ingår i inventeringen består av 406 dammar med sammanlagt 458 bassänger. De flesta vattnen består dock av endast en damm med en bassäng. I de flesta vattnen har öar observerats på satellitbilder. 51 vatten är dock utan. Sammanlagt observerades 656 öar men i vissa fall är det svårt att se hur många öar det finns. Den sammanlagda ytan på de vatten som ingår i inventeringen är 595 ha.

Sedan inventeringen påbörjades har de satellitbilder som finns att tillgå via internet blivit bättre så att fler vatten kan avslöjas nu än när planeringen av inventeringen påbörjades. Kompletterande genomgångar av kartor har gjorts för att uppskatta hur många anlagda vatten det finns i Uppland. 95 % av de vatten som haft länsstyrelse-stöd (Ist-stöd) och totalt ca 80 % av de som uppfyllde kriterierna för inventeringen ingår. Lite mer redovisas om det i ett kommande kapitel.

Vattnen har klassificerats utifrån de uppgifter som samlats in vid inventeringen och vad som kan ses på satellitbilder. Det finns vatten som tillhör flera klasser, t.ex. anlagt våtmark som också är kräftdamm, samt sådana där underlaget för bedömning är svagt. I de flesta fall är dock bedömning enkel att göra så klassningen bör ge en tillräckligt god bild.

Utvärdering

Antalet häckande par har uppskattats med något av följande kriterier:

Svanar, trana	Använt bo eller pulli. Dessutom i några fall par eller enstaka individer som indikerar häckning genom sitt uppträdande. För svanar gäller det främst i större vegetationsrika vatten där boet kan vara dolt. Fåglar som inte häckar på lokalen observeras ofta.
Gäss	Använt bo eller pulli. Par som bedöms kunna häcka.
Änder utom brunand	Hanar. För knipor räknas också kullar som hunnit kläckas (se under knipa).
Brunand	Honor och enstaka hanar (se under brunand)
Doppingar, rallfåglar, vadare, tättingar	Alla observerade par. Enstaka ex som kan anses representera en av fåglarna i ett par. Fåglar som uppenbart är på tillfälligt besök utesluts.
Måsfåglar	Använt bo eller pulli. Dessutom par och enstaka ex som kan anses representera en av fåglarna i ett par och som genom sitt uppträdande bedöms häcka. I större kolonier har en uppskattning gjorts. Fåglar som inte häckar på lokalen ses ofta.

Generellt gäller att grupper av fåglar som inte har bedömts häcka har utesluts. Det gäller i praktiken grupper av gäss samt i ett par fall flockar av gräsänder som används för uppfödning. Ett par viggflockar har också reducerats i antal.

Våtmarksarterna kan delas upp i "vadare", "vattenarter" och "vassararter" utifrån vilken miljö de huvudsakligen födosöker i (Strand 2008). Denna indelning har använts i analysen av inventeringsresultaten. Till "vattenarter", dvs. de arter som huvudsakligen söker föda och vistas i eller alldeles invid vattnet, räknas här svanar, gäss, änder, lommar, doppingar,

sothöna och rörhöna. Det är den dominerande gruppen och de arter som man kanske i första

hand tänker på i ett anlagt vatten. Till "vadare" hör förts förutom vadarna även gulärta, och till "vassararter" vattenrall, trana, sävsparv, sävsångare och rörsångare. Strand (2008) förde även måsfåglar till gruppen "vattenarter" men i denna bearbetning har de inte tagits med bland dessa. Detta eftersom de skiljer sig från andra vattenarter genom att de ofta söker föda långt från det aktuella vattnet och kan (därför) häcka i kolonier. De kanske hellre skulle kallas "pendlare". Även häger har förts till pendlarna. Gruppen "vadare" har i vissa sammanhang kallats "landarter". De skulle också kunna betecknas "strandarter".

Brunanden är en av "vattenarterna", Den kräver särskild utvärderingsmetodik.

Uppskattningen av antalet häckande par blir olika bra för olika arter. Dels beror det på deras skilda beteenden och hur lämplig inventeringstidpunkten är, dels beror det på hur lättinventerade de är. För vissa arter kan det vara svårt att upptäcka alla par under ett kortare inventeringsbesök. Å andra sidan kan inventeringen för en del arter ge för höga värden genom att icke häckande individer kommer med som häckande. För "vassarter" har inte inventeringen som ambition att noggrant uppskatta antalet häckande par. För detta krävs annan metodik. Kommentarer kring hur väl resultaten för de olika arterna bedöms återspegla de verkliga förhållandena görs i artgenomgången.

Rörsångaren är en av "vassarterna".

För att få ett mått på antalet häckande par våtmarksarter i ett vatten summeras antalet par. Det görs alltså på resultat med olika representativitet och noggrannhet. För de flesta vattnen torde antalet väl spegla det verkliga antalet häckande paren. För några vatten med mycket vegetation kan det verkliga antalet varit större, särskilt av "vassarter".

Det är viktigt att vara medveten om att det inte finns en sanning. Det som observeras vid ett tillfälle är en beskrivning av hur det såg ut då. Förändringar sker under säsongen även om de flesta paren uppträder stabilt under en längre period. De flesta par har för avsikt att häcka men några avbryter av ett eller annat skäl. Antalet häckningar som resulterar i flygga ungar är mycket lägre än de som bildar par med avsikt att häcka. Räkner man antalet lyckade häckningar får man alltså ett annat resultat än om man räknar antalet par.

I flera fall har indikationer på häckning gjorts, eller t.o.m. konstaterats efter inventeringsperioden, av fåglar som inte observerades vid inventeringen. Dessa har inte tagits med i inventeringsresultaten men kommenteras i vissa fall i artgenomgången.

Följande personer har deltagit i inventeringen: Tom Arnbom, Åke Berg, Bodil Bernström, Clas Cronlund, Wilhelm Dietrichson, Bill Douhan, Lars Gustavsson, Bo Hellberg, Lena Håkanson, Anders Jansson, Kalle Källebrink, Tomas Kjelsson, Inger Liljeberg-Kjelsson, Kermith Illerbrand, Peter Lundberg, Björn Lundgren, Ulrik Lötberg, Mats Nilsson, Stefan Paulin, Eric Renman, Peter Schmidt, Olof Sjöberg, Winand Synnerfalk, Martin Tjernberg, Hans-Georg Wallentinus, Jan Wärnbäck, Pekka Westin, Michael Åkerberg, Kristina Åkerlund och Görgen Åkerlund.

Projektledare har varit Wilhelm Dietrichson.

Resultat och diskussion

Antalet par totalt och för enskilda arter

Resultatet från inventeringen är att 2625 par fanns i de undersökta vattnen. Det betyder 4,4 par/ha. Föga överraskande var gräsand den överlägset vanligaste arten i de inventerade vattnen. Den fanns såväl i flest vatten (163 st) som med flest par (725 par). Knipan intog andra plats före sothönan som kom trea. Totalt registrerades 43 arter som häckande. I tabellen nedan finns uppgifter för dessa arter.

Sothönan var den tredje vanligaste arten. Här har den funnit sig tillrätta i en buske som dränkts vid dämningen.

Tabell 1. Inventeringsresultat för olika arter - antal par, par/ha och antal vatten med häckande par.

Art	Antal par	Par/ha	Antal vatten	Art	Antal par	Par/ha	Antal vatten
Gräsand	725	1,22	163	Drillsnäppa	19	0,03	13
Knipa	285	0,48	109	Enkelbeckasin	17	0,03	15
Sothöna	230	0,39	81	Smådopping	15	0,03	11
Skrattmås	225	0,38	3	Trana	16	0,03	16
Svarthakedopping	129	0,22	54	Storskrake	13	0,02	8
Kricka	110	0,18	55	Gråhakedopping	12	0,02	8
Tofsvipa	95	0,16	38	Mindre strandpipare	11	0,02	7
Fiskmås	79	0,13	24	Brunand	9	0,02	8
Vigg	64	0,11	25	Årta	8	0,01	5
Skogssnäppa	63	0,11	59	Knölsvan	3	0,01	3
Sävsparv	62	0,10	36	Vattenrall	3	0,01	3
Kanadagås	56	0,09	37	Strandskata	3	0,01	3
Sävsångare	48	0,08	15	Bläsand	2	0,00	2
Snatterand	44	0,07	16	Storlom	2	0,00	2
Rörsångare	44	0,07	23	Rödbena	2	0,00	2
Rörhöna	39	0,07	31	Gulärta	2	0,00	1
Grågås	40	0,07	18	Gräshoppsångare	2	0,00	2
Fisktärna	35	0,06	11	Stjärtand	1	0,00	1
Sångsvan	33	0,06	33	Kornknarr	1	0,00	1
Gråhäger	30	0,05	1	Silltrut	1	0,00	1
Vitkindad gås	25	0,04	3	Kärrensångare	1	0,00	1
Skedand	21	0,04	11	Skäggdopping	(1)	0,00	(1)
				Summa	2625	4,41	

”Vattenarterna” står för 71 % av de observerade paren. Till ”vadare” hör 8 % och till ”vassarerna” 7 %. ”Pendlarna”, dvs. måsfåglar och gråhäger, utgör 14 %. Antalet par av vassarerna är fler än inventeringen fångat upp. Det återkommer vi till i ett senare kapitel.

Längre fram i rapporten görs också en genomgång av alla arter i kapitlet "Art för art". I bilaga 1 finns en sammanställning över alla arters förekomst i olika typer av vatten och i bilaga 2 finns en sammanställning av inventerade anlagda vatten med resultat.

Antalet häckande fåglar i olika typer av vatten

Vattnen har klassificerats utifrån syftet med det anlagda vattnet och tidigare markanvändning. I tabellen finns uppgifter om de olika vattnen.

Tabell 2. Olika typer av anlagda vatten och antalet häckande par för några vanliga arter. För definition på anlagda vatten se fotnot kapitel "Metodik" ovan.

➤ 0,5 ha	Antal vatten	Yta ha	Yta/vatten	Antal damm.	Yta/damm	Totalt par/ha	Vattart par/ha	Gräsan par/ha	Knipa par/ha	Svarth. par/ha	Sånsv. Par/ha
Anlagda våtmarker och dammar för biologisk mångfald	159	405	2,5	222	1,8	4,8	3,5	1,40	0,51	0,21	0,07
-varav anlagda våtmarker med Ist-stöd (a)	70	203	2,9	102	2,0	4,4	3,6	1,49	0,55	0,21	0,04
-varav anlagda våtmarker nära tätort (u)	16	27	1,7	26	1,0	8,7	6,2	2,35	0,47	0,22	0
-varav Invallningar (i)	2	7	3,5	2	3,5	12,6	9,6	5,29	0	0	0
-övriga (v)	71	168	2,4	92	1,8	4,4	2,7	0,98	0,59	0,21	0,11
Sportfiske-, fiskodlings- eller kräftdamm (f)	9	33	3,6	17	1,9	1,7	1,2	0,58	0,40	0	0,03
Golfbanedammgrupper (g)	19	77	4,0	128	0,6	5,1	3,3	1,14	0,46	0,48	0,04
Sedimentationsdammar (s)	5	25	4,9	18	1,4	3,7	2,5	1,14	0,40	0,11	0,04
Vattenfyllda jord-, ler-, grus- eller bergtäkt (t)	14	47	3,4	16	2,9	2,4	1,4	0,38	0,45	0,08	0
Dagvattendammar (d)	3	2	0,7	3	0,7	6,4	6,4	1,36	0	0	0
Vattenmagasin (m)	2	8	3,8	2	3,8	0,9	0,8	0,39	0	0	0
Alla vatten	211	595	2,8	406	1,5	4,4	3,1	1,22	0,48	0,22	0,06

Anlagda våtmarker och dammar för biologisk mångfald, dvs. sådana som anlagts för att öka den biologiska mångfalden inklusive viltvatten. Dessa vatten utgör 74 % av antalet vatten i inventeringen och 65 % av den inventerade ytan. I de anlagda våtmarkerna och dammarna fanns i genomsnitt 4,8 par/ha vilket är lite över genomsnittet för alla vatten (4,4 par/ha). För vanliga arter var värdena nära genomsnittet.

De anlagda våtmarkerna och dammarna för biologisk mångfald har delats upp enligt följande:

- *Anlagda våtmarker med Ist-stöd*². Hälften av vattnen som anlagts för biologisk mångfald har anlagts med bidrag från EU:s landsbygdsprogram eller med annat bidrag som Jordbruksverket tidigare haft. Bidragen har fördelats av landets länsstyrelser (Ist). Dessa vatten ligger

Våtmark anlagd med bidrag för att stimulera biologisk mångfald. Häsängsdammen.

² Alla vatten med länsstyrelsestöd har förts till denna grupp utom tre vatten som nu är golfdammar, kräftodlingsdamm respektive vattenpark.

normalt i odlingsbygd. Många av dem är anlagda både för biologisk mångfald och som närsaltsfälla. Någon som enbart är närsaltsfälla kan också ha kommit med men sådana är ovanliga i Uppland. Antalet par per ha är även här nära medeltalet för alla vatten och artfördelningen för de vanligare arterna likaså.

- *Anlagda våtmarker nära tätorter.* En del vatten har anlagts nära tätorter för eller inom områden för rekreation. Dessa vatten hyser i snitt 8,7 par/ha, dvs. dubbelt så många som genomsnittet. En orsak till det kan vara att de underhålls bättre än andra vatten. Exempel på tätortsnära våtmarker är Nybydammen i Uppsala, Korsängens vattenpark i Enköping, Isbladskärret m. fl. på Djurgården i Stockholm. Några skulle kunna klassificerats som parkdammar.

Tätortsnära våtmark. Spegeldammen, Norra Djurgården.

- *Invallningar.* Ett par vatten har klassats som invallningar intill större sjöar. Vid Stallängsviken på Lagnö finns en vall som tidigare använts för att inte Mälarsvatten ska komma upp på åkrar vid högvatten. Nu används den omvänt för att hålla kvar vatten. Den andra invallningen är Frötuna dämme vid

Invallning. Stallängsviken, Upplands Bro.

- Funbosjön. Båda invallningarna är fågelrika och artrika. Här kan man dock misstänka att många av fåglarnas område inte är avgränsade till invallningen.

- *Övriga anlagda våtmarker och dammar för biologisk mångfald.* Till dessa hör många vatten i skog eller annan mark som inte är gammal odlingsmark. Markägarens syfte kan ha varit att anlägga ett viltvatten. Till gruppen hör också vatten som ligger i odlingsbygd även om de inte haft bidrag från länsstyrelsen. Gruppen innehåller både fågelrika och fågelfattiga vatten. Antalet par/ha är lika med medelvattnet. Arter som är överrepresenterade i denna grupp är sångsvan, trana, enkelbeckasin och skogssnäppa. Det är alla arter som finns i skog eller skogssjöar. En tredjedel av alla inventerade vatten tillhör denna grupp.

Våtmark anlagd i skogsmiljö

Sportfiske-, fiskodlings- eller kräftdammar: Tre vatten har klassats som sportfiskedammar och sex som kräftdammar. Dammarna används på olika sätt vilket ger olika förutsättningar. Utöver dessa dammar finns det flera som i viss omfattning används för fiske. Husbydamarna vid Storvreta som är ett fågelrikt vatten har anlagts som kräftdammar men verksamheten är nedlagd. Dammen har därför inte tagits med i gruppen. De ingående sportfiske- och kräftdamarna är relativt fågelfattiga och har en partäthet på i medeltal 1,7 par/ha.

Anlagt vatten med inplanterad regnbåge. Högbybergstippen, Upplands Bro.

Golfbanedammar. En översiktlig genomgång av vad det finns för golfbanor i Uppland har gjorts. Vid denna identifierades 68 golfbanor. I de flesta av dessa finns golfdammar. Totalt rör det sig om mer än 500 dammar. Nästan hälften av dammarna är under 0,1 ha. Bara 65 dammar är över 0,5 ha men många av de mindre ligger intill varandra så att de tillsammans är 0,5 ha och skulle kunna komma med i inventeringen av den anledningen.

Tabell 3. Upplands golfbanor - uppskattning av antal och ytor.

Golfdammar	Antal st			Yta ha		
	totalt	inventerade	%	totalt	inventerad	%
Alla dammar	>500	114	22	135	77	57
varav >0,1 ha	>300	114 (nästan)	37	123	77	62
varav >0,5 ha	65	46	71	75	57	77

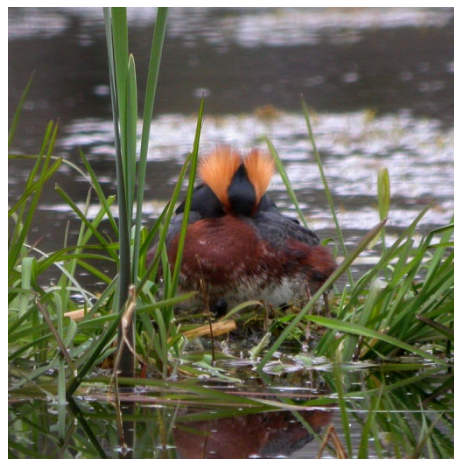
De flesta dammar på golfbanor är typiska golfdammar med branta stränder, enbart lite strandvegetation och omgivna av gräsmark. De utgör hinder i golfbanan. En del dammar, bl.a. några av de större, ligger vid sidan av och kan vara omgivna av mer vegetation och ha en annan roll.

I inventeringen ingår dammar vid 16 golfbanor. Vid vissa av dessa har alla dammar inventerats, medan det vid andra enbart är de större. Även om det är en liten del av golfbanorna som inventerats ingår många av de dammrika golfbanorna i inventeringen. Den yta som inventerats utgör hela 57 % av ytan på Upplands alla kända golfdammar.

Antalet par/ha i golfbanedammarna var som framgår i tabell 2 ganska lika de för biologisk mångfald. Många arter fanns, lite överraskande, med ungefär samma täthet som i andra dammar. Vanligaste arterna var skrattnås, gräsand, sothöna, svarthakedopping och knipa. Totalt påträffades 22 olika våtmarksarter.

Svarthakedoppingen var mycket vanligare än i andra dammar. Den fanns även i dammar som var mindre än 0,5 ha och i vissa fall i de som inte var mer än 0,2 ha. Till de udda arterna hör strandskata som fanns på tre besökta golfbanor och sångsvan som nu alltså t.o.m. finns på golfbanor. Ingen smådopping påträffades i någon golfdamm vid inventeringen och rörhöns återfanns med bara 4 par vilket ger en täthet strax under medelvattnet.

De golfbanor som har flest par är Upplands Bro Hof golf (180 par av 15 arter varav 100 skrattmåsar), Norrtälje golf (48 par av 9 arter) Lindö golf (Sormen) (39 par av 10 arter) och Svartinge golfbana (30 par av 8 arter). Vid Arlanda stad golfklubb fanns inventeringens största antal av svarthakedopping (12 par!). Även vid flera av de golfbanor som inte ingår i inventeringen har svarthakedoppingar och andra fåglar rapporterats på Artportalen.

Svarthakedopping häckar gärna i golfdammar

Vattenfyllda jord-, ler-, sand- och grustäkter. 14 täktdammar ingår i inventeringen. Gruppen är inte

homogen eftersom förutsättningarna är olika för olika typer täktdammar. En vattenfylld berg- eller sandtäkt är en ganska speciell näringsfattig miljö medan ett fyllt lertag kan vara fågelrika och mer liknar dammar i jordbrukslandskapet. Antalet par/ha i de inventerade täktdammarna är lägre än snittet. Arter som finns mer än normalt är storlom (dock enbart ett par), mindre strandpipare, drillsnäppa, fiskmåsar och fisktärna.

Sedimentationsdammar. Även dessa är med i begränsad omfattning. Två större industri-dammar och tre sedimentations- eller infiltrationsdammar vid avfallstippar ingår. Även dessa har olika förutsättningar. Industriadammarna är de ganska stora slamdammarerna utanför Hallstavik med dess pappersbruk. Här har genom åren många intressanta fågelobservationer gjorts och de hyser fortfarande en hel del häckande fåglar även om de nu är relativt igenväxta. Två av de inventerade dammarna finns vid avfallsanläggningen i Löt där de bidrar till reningen. Även i dessa fanns en hel del fåglar bl.a. smådopping.

Skogsdammen vid Löts avfallsanläggning där bl.a. smådopping fanns.

Dagvattendammar. I tätortsnära områden anläggs dammar för att fånga upp dagvatten för rening. Många är små och antalet ökar. Tre dagvattendammar ingår i inventeringen. Dessa var relativt fågelrika. Ett kanske typiskt inslag var att flera rörhöns påträffades.

Vattenmagasin. Två vatten har klassats som vattenmagasin. Det ena magasinerar vatten för bevattning av en golfbana och det andra för törstiga hästar. Vattenmagasin är vanligare i andra delar av Sverige.

Andelen inventerade vatten³

95 % av de anlagda våtmarker och dammar med Ist-stöd som det fanns uppgifter om när inventeringen genomfördes ingår i inventeringen. Endast tre vatten som alla ligger i Stockholms län saknas. Även den inventerade ytan är ca 95 %.

70-75 % av ytan av anlagda våtmarker och dammar för biologisk mångfald utan Ist-stöd bedöms ingå i inventeringen utifrån de genomgångar av satellitbilder som gjorts. Läger man ihop dessa med de som har Ist-stöd betyder det att uppåt 85 % av ytan för alla vatten som anlagts för biologisk mångfald ingår i inventeringen.

77 % av ytan för de golfdammar som är större än 0,5 ha ingår i inventeringen.

En uppskattning av vilken andel av alla "biologiska vatten", dvs. summan för de som anlagts för biologisk mångfald, sportfiske, fiskodling, kräftodling och golf, hamnar på ca 82 %.

Inga vattenfyllda bergtäkter ingår i inventeringen. De kända uppgår till 35 ha. De flesta bergtäkter är inte så intressanta i sammanhanget men det finns undantag och rapporter t.o.m. om svarthakedopping. Vattenfyllda bergtäkter kan också användas för fiske. Det finns också en hel del andra täkt-dammar och även sedimentationsdammar och andra reningsdammar som inte inventerats.

Sammantaget bedöms 80 % av ytan av de vatten som är intressanta ur fågelperspektiv ingå i inventeringen och ca 75 % av ytan av alla anlagda vatten av de kategorier anlagda vatten som varit föremål för inventeringen. Parkdammar och bruksdammar o. dyl. har då uteslutits. De är i regel från en annan tidsepok och finns företrädesvis runt de uppländska brukena. Många är idag stora sjöar och av helt annan karaktär än de anlagda vatten som ingår i inventeringen.

Bland de vatten som inte inventerats finns några välkända fågellokaler som Svartsjö dämme, Bonadammen och Jordbrodammen samt några golfbanor med fina svarthakeförekomster. I andra änden finns en överrepresentation av mindre intressanta små eller igenväxta dammar samt de täkt- och sedimentationsdammar som nyligen nämndes.

Vilka vatten är "bäst"?

Det beror på hur man ser på det! Man kan ha olika perspektiv på om ett vatten är bra eller inte. Här ska inte koras någon segrare utan genomgången görs för att kunna visa upp en del bra vatten utifrån olika utgångspunkter. De utgångspunkter som valts är *flest häckande par*, *antal arter*, *antal par av vattenarter* och *antal par/ha*.

I tabell 4 listas de 20 vatten som har *flest häckande par*. I topp ligger ett par vatten med skrattnåskolonier vilket drar upp antalet rejält. I tabellen finns också några vatten med mindre kolonier av skrattnåskolonier, fiskmåskolonier, fisktärna eller häger. Många av vattnen är stora. Hälften är över 7 ha och 7 av de 10 största i inventeringen är med. Det är föga förvånade att stora vatten hyser fler par än små. Många av vattnen är "fågelrika" även om man bortser från kolonihäckare och storlek på vattnet. Lite

³ Andelarna beräknas på vatten som består av en eller flera dammar och är över 0,5 ha. För golfdammar görs jämförelsen dock mellan enskilda dammar eftersom klustren inte är så tydliga.

intressant är att listan omfattar vatten av de flesta typer av vatten som ingår i inventeringen. De sex första representerar faktiskt fem olika klasser.

Tabell 4. Anlagda vatten med flest par.

Anlagt vatten, kommun (typ)	Antal par	Par/ha	Vattenarter par	Antal arter	Storlek (ha)	Antal dammar/bassänger	Ålder (år)	Vanligaste arterna vid inventeringen
Husbydamarna, Uppsala (v)	152	16,9	32	18	9	1/10	ca 30	Skrattmå (100), Gräsand (7), Tofsvipa (7), Sävsångare (6)
Golfdammar O om Brogården, Upplands Bro (g)	139	34,8	20	8	4	5/5	12	Skrattmå (100), Fisktärna (15), Vigg (9), Gräsand (4), Knipa (4)
Nyländadammen, Östh. (a)	97	6,9	90	16	14	1/6	7	Knipa(28), Gräsand (19), Sothöna (15), Skedand (7), Gråhake (5)
Isblandskärret, Stockholm (u)	81	17,2	44	11	4,7	1/1	(31)	Häger (30), Gräsand (10), Soth. (8), Tofsv. (7), Vitk. gås (7)
Ruddammen, U-B (v)	57	7,1	24	11	8	1/1	21	Sothöna (15), Sävsångare (12), Rörsångare (8), Sävsparv (6)
Frötuna dämme, Uppsala (i)	47	23,5	33	12	2	1/1	2?	Gräsand (19), Tofsvipa (7), Grågås (6), Årta (4)
Larsbokärret, Enköping (v)	47	15,7	14	12	3	1/1		Skrattmå (25), Knipa (4)
Brötsslund viltvatten, N (g)	46	2,2	42	9	21	5/7		Gräsand (22), Knipa (8)
Södra slamdamarna, N (s)	45	3,2	36	10	14	1/1		Gräsand (23), Kricka (8)
Häsängsdammarna, Östh. (a)	42	8,4	41	10	5	4/5	ca 13	Gräsand (16), Svarthaked. (7)
Stallängsviken, U-B (v)	41	8,2	34	9	5	1/2		Gräsand (18), Snatterand (14)
Rimbo jords täkt, Norrt. (t)	40	3,1	22	14	13	1/1	x	Knipa (8), Fiskmå (8)
Sormen (Lindö golf), Vall. (g)	39	2,7	37	10	15	22/22		Gräsand (14), Sothöna (8)
Jontedammen, Östh. (a)	39	2,8	33	9	14	1/1	0,5	Gräsand (14), Kricka (7)
Dalkarlskärret, Uppsala (v)	36	6,5	26	17	5,5	1/1	ca 40	Gräsand (6), Grågås (5)
Nässja viltvatten, N (a)	36	8,8	14	8	4	1/1	10	Fiskmå (20), Sothöna (6)
Lockstaholms viltvatten, K (a)	35	4,4	29	9	8	1/3		Gräsand (15), Knipa (5)
Rörmaren viltv, Östh. (v)	33	3,3	21	12	10	2/2	5?	Gräsand (12), Sävsparv (6)
Skråmsta viltvatten (v)	32	6,4	25	10	5	3/3	x	Kanadagås (8), Svarthake (7)
Parkdamarna, Östh. (a)	31	3,9	30	7	8	2/2	16	Gräsand (15), Kricka (6)
Värnberga viltvatten, N (a)	31	4,4	29	8	7	1/2	6	Gräsand (8), Knipa (7)
<i>Summa</i>	<i>1149</i>		<i>676</i>		<i>179</i>			

Eftersom många av de vatten som finns i tabellen är av olika karaktär och är intressanta på något sätt kan det vara på sin plats att lämna lite information om ett urval av dem:

- *Husbydamarna* är som tidigare nämnts anlagda som kräftdammar men används inte nu. Skrattmåskolonin drar upp antalet par men det finns även många andra arter och Husbydamarna var det artrikaste vattnet av alla vid inventeringen. Exempelvis fanns snatterand (5 par), skedand (2), vigg (4), gråhakedopping och rörhöna. Husbydamarna och dess omgivning besöks ofta av fågeliskådare på våarna.
- *Golfbanedammarna O om Brogården* utgör en del av dammarna som finns på Upplands Bro Hof Golf. Vid inventeringen delades dammarna vid golfbanan upp i tre inventeringsobjekt. Här fanns både skrattmå- och fisktärnekolloni. Andra golfbanor som finns på topplistan är *Brötsslunda* (Norrtälje golfklubb) och *Sormen* (Lindö golf).
- *Nyländadammen* är det fågelrikaste vattnet som anlagts för biologisk mångfald. Här finns både många par och många arter. Antalet par av knipa, skedand och gråhakedopping, är fler här än i något annat vatten. Därutöver finns smådopping, rörhöna mm. Nyländadammen är en av flera anlagda fågelrika vatten kring Harg. *Häsängsdammarna* och *Parkdamarna* på

listan hör också dit. Dammarna, som används för jakt, har några år på nacken men är fortfarande fågelrika, även om de nu passerat sin topp.

- *Isbladskärret* är ett exempel på tätortsnära vatten med många arter och många par. Gråhäger och vitkindad gås är lite speciellt för detta vatten som också hyser flera av de "vanliga fågelsjöarterna" grågås, snatterand, skedand, vigg och flera sothöns, samt dessutom svarthakedopping. Isbladskärret har restaurerats, torrlagts och på andra sätt åtgärdats många gånger genom åren. Andra liknande tätortsnära vatten är ofta relativt små så att de inte kommer med på listan över de med flest par men däremot på listan med flest par/ha som vi snart ska komma till (tabell 5).
- *Ruddammen* är anlagd av Försvaret och ligger i ett skjutfält. Den är nu 21 år och har ganska mycket vass längs stränderna så det finns gott om vassararter som rörsångare, sävsångare och sävsparv. Vassen och gräs runt dammen bränns ner var tredje år. Bottenvegetationen är riklig i de öppnare delarna där sothöns dominerar.
- *Frötuna dämme* är en invallning vid Funbosjön. I dämnet fanns det gott om fåglar trots att det är relativt litet. En bidragande orsak kan vara att där fanns gott om föda som även lockat till sig fåglar från intilliggande sjö samt att jägare vidtagit åtgärder för att öka antalet gräsänder och grågäss.
- *Södra slamdammen* är en av sedimentationsdammarna till Holmens pappersbruk i Hallstavik.
- *Jägarsjön (Rimbo jords täkt)* är en f.d. jordtäkt som vattenfyllets. Den är en av tre anlagda vatten där storlom finns.
- *Jontedammen* var vid inventeringstillfället enbart ett halvår gammal. Redan då fanns där 39 par av 9 arter, bl.a. svarthakedopping (2 par), snatterand (1), skedand (2) och vigg (5). Det är ett exempel på hur snabbt fåglar kan etablera sig i ett vatten. Året efter inventeringen, 2015, fanns där inte mindre än 84 par av 14 arter, bl.a. svarthakedopping (6 par), snatterand (2), skedand (8), årta (1), brunand (1), rödbena (2).

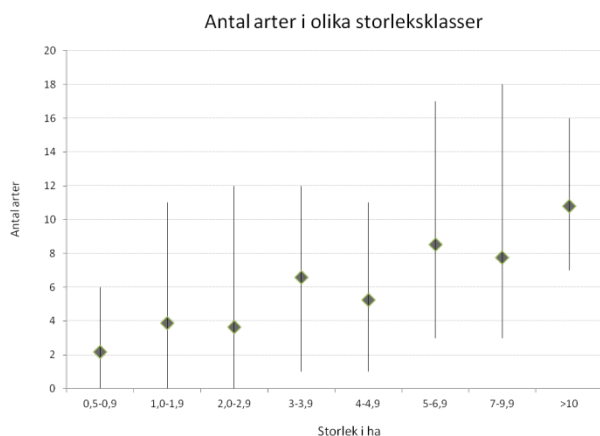
Ruddammen

Södra slamdammen utanför Hallstavik är numer ganska igenvävt men hyser ändå en hel del fåglar.

Gräsanden är den vanligaste arten i anlagda vatten. Antalet gräsänder är i vissa vatten påverkat av att änder släpps ut för jakt. Ökningen är liten i förhållande till hur många gräsandsungar som släpps ut, men den är ändå i vissa vatten tydligt märkbar. I de vatten där gräsänder släpps ut och jakt bedrivs finns också ofta många andra våtmarksfåglar. Det förefaller som de också "håller längre" än genomsnittsvattnet. Skäl till detta kan vara att de erhåller ett näringstillskott genom utfordringen så att de inte blir näringsfattiga lika snabbt som andra vatten. Markägarna kan också vara intresserade av att vidta skötselåtgärder om det behövs.

Antalet arter kan vara ett annat mått på bra vatten. Vatten med många arter är ofta desamma som de med många par. 14 av de 19 vatten som har flest arter finns också med på listan över de parrikaste (tabell 4), vilket stärker dessa vattens ställning. Även här har givetvis storleken betydelse. Är vattnet stort ökar sannolikheten för att en art ska finna sig tillrätta i någon del av vattnet. Av figuren framgår sambandet mellan vattnets yta och antalet arter beräknat på alla vatten i inventeringen.

Figur 1. Antal arter för vatten inom olika storleksintervall – medel-, max- och minvärden.

De fem artrika vattnen som inte är med på listan över vatten med många par är på sitt sätt intressanta då de kommer upp till många arter trots ett begränsat antal par. Här finns Svinnö bydamm, Jönsbolssjön, Korsängens vattenpark, Långängssjön och Torslundadammen.

I tabell 4 finns även en kolumn över *antalet par av vattenarter*, dvs. de som huvudsakligen söker föda i eller på vattnet. Vattenfåglarna är de mest centrala i ett anlagt vatten och antalet ger ett alternativt mått på "hur bra" ett vatten är. Till dessa arter räknas här svanar, gäss, änder, doppingar, lommar, sothöna och rörhöna. Genom att välja ut de arter som söker föda på och i vattnet exkluderas bl.a. kolonihäckare som till stor del lever och födosöker en bit från det aktuella vattnet. Finns det en koloni i ett vatten blir det också svårt att räkna på antal och täthet relaterat till det aktuella vattnet. Vassarter exkluderas också. De tillhör inte de arter som man framför allt vill ha i ett anlagt vatten och de fångas dessutom upp dåligt i inventeringen i de fall det finns mycket vass i det aktuella vattnet.

Nyländadammen är det vatten som har flest par av "vattenarter", 90 par. Den är flikig med utvecklad bottenvegetation och uppenbart god tillgång på föda över hela ytan och troligtvis ingen konkurrerande fisk. Den nådde sin topp för ett par år sedan men har fortfarande många par. Kanske något överraskande är den till största delen omgiven av skog. Andra vatten med många par "vattenarter" är Isbladskärret, Brötslunda viltvatten som ligger intill en golfbana och Häsängsdammarna.

Nyländadammen

Ytterligare ett sätt att vaska fram de "bästa" vattnen kan vara att titta på de som har *flest par/ha*. Fem av de med flest par totalt finns med även på denna lista. De flesta av dessa har kolonihäckande

fåglar som drar upp antalet. Övriga vatten är ofta små. Här finns flera tätortsnära vatten. En orsak till det kan vara att det finns många gräsänder. Förutom att änder matas för jakt matas de av vanligt folk i tätorter. Även bland övriga vatten på listan finns gräsandsvatten bland de "fina".

En sak att ha i minnet är att vissa vatten består av flera dammar. Antalet par/ha blir i dessa vatten medelvärde för alla dammar som ingår. Enskilda dammar har både högre och lägre täthet. Det gäller framför allt golfbanor som alltid har flera dammar.

Tabell 5. Anlagda vatten med många par/ha.

Anlagt vatten (typ), kommun	Antal par/ha	Antal par	Vattenarter par/ha	Antal arter	Storlek ha	Antal dammar	Antal bassänger	Ålder (år)
Golfdamarna O om Brogården (g)	34,8	139	5,0	8	4	5	5	12
Viltv. 500m NV Frötuna, Upps. (a)	28,0	14	20,0	4	0,5	1	1	2
Bergianska trädgårdens våtmark (u)	27,1	19	8,6	6	0,7	2	2	
Frötuna dämme (i)	23,5	47	16,5	12	2	1	1	2?
Kallhällsparken, U-B (u)	18,0	9	18,0	1	0,5	1	1	
Nybydamarna (u)	17,5	21	17,5	3	1,2	2	2	
Isbladskärret, S (u)	17,2	81	7,2	11	4,7	1	1	31
Husbydamarna, Uppsala (v)	16,9	152	3,6	18	9	1	10	ca 30
Larsbokärret, Uppsala (v)	15,7	47	4,3	12	3	1	1	x
700 m SSV Nybyn (v)	15,0	15	11,0	6	1	1	1	
Addarnäs (v)	14,0	14	14,0	4	1			1
Lappkärret, Stockholm (u)	13,3	20	12,7	9	1,5	1	1	49
Svedäng (300m NO Tolbo), Heby	13,0	13	10,0	6	1	1	1	
Fågelbo våtmark, Uppsala (a)	12,5	10	12,5	5	0,8	1	1	3
Spegeldammen, Stockholm (u)	12,2	11	10,0	6	0,9	1	1	31
Rydja viltvatten, U-B (v)	11,7	7	5,0	6	0,6	1	1	10-15
Norränge golfdamm SO (g)	11,4	8	4,3	4	0,7	1	1	
Torslundadammen (a)	11,3	17	8,0	11	1,5	1	1	8
Senneby viltvatten (a)	11,0	11	5,0	4	1	1	1	9

Motpolen till de art- och parrrikaste vattnen är de *fågelfattigaste*. I ett par vatten observerades ingen fågel, i ett annat fanns det bara lite dun i en holk. I de allra fågelfattigaste vattnen kan det ha funnits något par till i form av gräsand, knipa eller kricka tidigt på säsongen men att honan legat och ruvat och/eller att vattnet varit för fattigt för att någon stannat en längre tid. Något eldorado för fåglar var de knappast.

Arters förekomst och det anlagda vattnets ålder

I ett nyanlagt vatten saknas vattenvegetation. Stränder, dammvallar och skapade öar är kala om grävarbete har utförts. Omgivningarna består f.ö. av det som fanns där förut, dvs. åker, äng, skog eller dylikt. I det nyanlagda vattnet kan man finna arter som trivs i dessa miljöer, men som senare när den nya vegetationen brett ut sig får det svårare. Flera "vadare" kan dra nytta av dessa förhållanden. Det kan t.ex. gälla tofsvipa, drillsnäppa och ibland mindre strandpipare och rödbena.

Vegetationen är sparsam i nyanlagda vatten. Viltvatten vid Frötuna där bl.a. mindre strandpipare observerades.

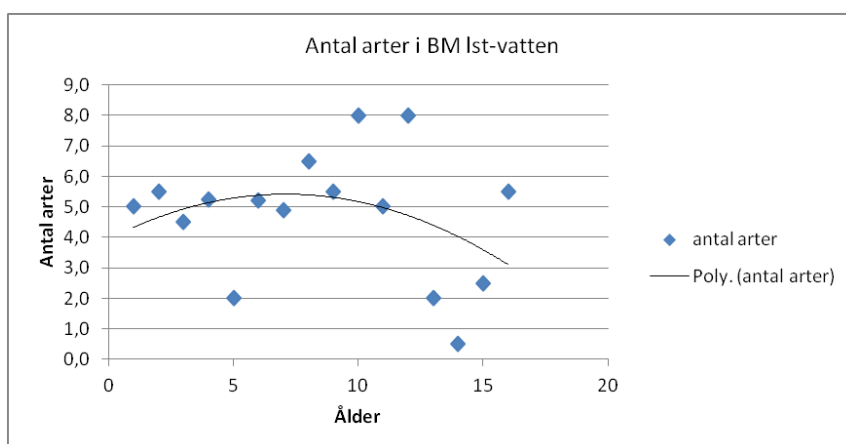
De första åren frigörs näring från de vattendränkta ytorna vilket bidrar till att det blir god tillgång till näring och gott om insekter i vattnet. Detta gynnar "vattenarter" som änder och doppingar som då kan häcka i förhållandevis stora antal. Artrikedomen kan under denna period vara stor och det anlagda vattnet når ofta sin bästa period då. Det är under denna period störst chans att hitta doppingar och mindre vanliga andarter som vigg, skedand och årta. Skillnaderna mellan vattnen kan emellertid vara stor. Vegetationen kan växa till snabbt i ett grunt vatten. Kommer fisk in och bildar stora bestånd konkurrerar den med vissa fågelarter. Även rovinsekterna som konkurrerar om födan ökar. Med tiden minskar också näringen i vattnet.

I ett äldre vatten kan vegetationen blivit tät. Beroende på bottenbeskaffenhet och topografi kan den täcka stränder eller ibland hela vattenytan. Sothönsen trivs ofta även med mer omfattande vegetation liksom "vassararter" som sävsångare, rörsångare och i vissa fall vattenrall. Rörsångare och sävsångare kan bilda täta populationer så att antalet par i det anlagda vattnet fortfarande är stort men det är kanske inte det som eftersträvas när ett vatten anläggs.

Vassen kan bli kraftig i äldre vatten

Åldersuppgifter finns för 62 av de vatten som ingår i inventeringen. För anlagda vatten kring Kävlingeån har Strand (2008) visat att antalet "vadare" är vanligast när vattnet är nyanlagt och sedan linjärt minskar med ökad ålder. Antalet "vassararter" ökar med stigande ålder och "vattenarterna" har sin bästa period däremellan. Lika tydliga samband mellan antalet arter och ålder syns inte på detta material. Andra faktorer som typ av vatten, inte minst genomförda skötselåtgärder, och regionala skillnader mm har stor betydelse. Det framgår också i tabellen ovan att många av de vatten som har flest par och arter trots allt är förhållandevis gamla. Bland dessa finns t.ex. tätortsnära vatten som ofta underhållits så att de trots hög ålder är i gott skick. I några av vattnen finns också kolonihäckande fåglar.

Figur 2. Medeltal av antalet arter i vatten för biologisk mångfald med Ist-stöd med olika ålder (se nedan).

För att få ett mer homogent underlag har beräkningar också gjorts för de av vattnen som anlagts för biologisk mångfald med Ist-stöd (figur 2). Dessa utgör 40 av de 62 vatten som det finns åldersuppgifter för. Antalet par är här något högre för dammar som är mellan 4-12 år men det är inget tydligt utfall och andra faktorer påverkar resultaten även här. Det är i första hand för några enskilda arter som samband syns med vattnets ålder. Detta redovisas under artgenomgång i kommande kapitel.

Slutsatsen av analysen av sambandet mellan ålder och artförekomst är att underlaget inte räcker till för tydliga slutsatser. Fler uppgifter om ålder och om vidtagna skötselåtgärder kanske kan ge mer men bättre torde vara att analysera tidsserier från enskilda objekt vilket kommer att göras i annat sammanhang.

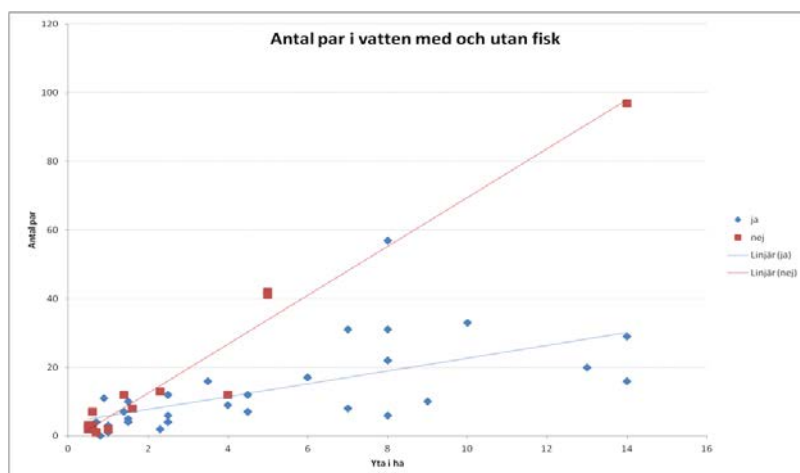
Fiskens inverkan på fågelfaunan

I 29 av de inventerade vattnen är det rapporterat att det finns fisk, dvs. i 14 % av vattnen. Det är bara en del av vattnen där förhållandena är kända så det finns fisk i betydligt fler än dessa. I 14 vatten har det angetts att det inte finns fisk. Det är dock svårare att fastställa om det saknas fisk.

Sammanlagt fanns 393 par i de vatten där det var känt att det fanns fisk. Per ytenhet fanns i dessa 2,6 par/ha jämfört med 4,3 par/ha i hela beståndet. I de vatten som anges vara fiskfria var tätheten hela 6,5 par/ha. Om man räknar "vattenarter" som huvudsakligen hämtar sin föda i vattnet (svanar, änder, doppingar, lommar, rörhöna, sothöna) blir siffrorna 1,8, 3,0 resp. 5,6. I figur 2 nedan har antalet par plottats mot vattnets storlek i de fall det är känt om det finns fisk eller ej. Bland de som har fisk finns givetvis de som används för sportfiske. Då en del av dessa avviker från genomsnittet har även ett urval av vatten, närmare bestämt de som har länsstyrelsestöd, studerats. Samma bild erhålls då även om antalet blir begränsat. Antalet par per ytenhet blir för dessa 2,7, 3,0 och 5,1.

I Västersjön (Kogrundets viltvatten) försvann vattenfåglarna när rudorna blev många.

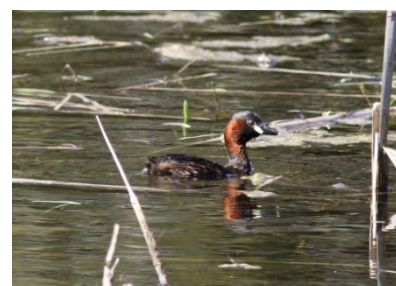
Figur 3. Antalet par i vatten med och utan fisk.

I tabellen nedan finns uppgifter för några arter och grupper av arter. Vattenfåglar är de som blir mest "drabbade" av fisk eftersom det är de som konkurrerar med fisken om födan eller t.ex. får vattnet förstört av att fiskarna bökar i botten så att vattnet blir för grumligt. Svarthakedoppingen är en av de som är mest drabbad. Smådoppingen är en annan som är känd för att föredra fiskfria vatten. Den påträffades inte heller i något vatten där det uppgetts finnas fisk.

Tabell 6. Jämförelse av vatten med och utan fisk.

	Antal	Yta ha	Totalt par/ha	Vattenarter par/ha	Gräsand par/ha	Knipa par/ha	Sothöna par/ha	Svarthaked. par/ha
Vatten med fisk	29	149	2,6	1,8	0,7	0,24	0,32	0,03
Alla vatten	212	595	4,3	3,0	1,2	0,48	0,39	0,22
Fiskfria vatten	14	38	6,5	5,8	2,0	1,08	0,69	0,37

Sammantaget visar resultaten tydligt att fisk ger sämre förutsättningar för framför allt "vattenarter" i de anlagda vattnen. Även om andra faktorer också kan påverka resultaten av de jämförelser som gjorts är fiskens betydelse odiskutabel. Olika fiskarter och sammansättningar av fisk påverkar på olika sätt liksom fiskpopulationens storlek. Vatten med fisk och god tillgång på fåglar kan förekomma men det är nog mer undantag och syns inte i dessa resultat.

Smådopping föredrag fisklösa vatten.

Jämförelser med andra inventeringar

Det har inte gjorts så många inventeringar av häckande fåglar i anlagda vatten i Sverige. Den mest omfattande har gjorts inom Kävlingeå-projektet (www.kavlingeaprojektet.se/Faglar.htm). I ett samarbete mellan ett antal kommuner har våtmarker och dammar anlagts för att minska övergödningen av vattendrag, sjöar och Öresund, öka den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet samt att förbättra tillgången till natur för närboende. Som en del i uppföljningen har häckfågelfaunan inventerats. Det skedde 2001-2005. Som framgår av tabellen nedan är antalet par, antalet par/ha, antalet arter etc. mycket lika resultaten från inventeringen i Uppland. Av en tillfällighet nästan exakt! Inventeringsmetodiken skiljer sig mellan inventeringarna. I Kävlingeån har bl.a. flera besök gjorts vid varje lokal, men det påverkar knappast det faktum att både inventeringarnas omfattning och resultat liknar varandra.

Tabell 7. Jämförelse mellan inventerade vatten i Uppland totalt och de som anlagts för biologisk mångfald (BM) och i Kävlingeån.

	Antal dammar	Ytan (ha)	Antal par	Par/ha	Par/damm	Antal arter
Uppland totalt	407	604	2644	4,4	6,5	43
Uppland BM	216	402	1970	4,9	9,1	40
Kävlingeån	219	420	Ca 2000	5	9	42

Antalet par i anlagda vatten i Uppland

Uppskattning av det verkliga antalet par i *de inventerade vattnen* har gjorts utifrån inventeringsresultaten. För t.ex. knipa uppskattas antalet vara 35 % större än vad inventeringsresultatet var p.g.a. att inventeringen ligger sent på året för knipan. För gäss bedöms inventeringsresultatet vara lite

överskattat p.g.a. att icke häckande par räknas och för "vassarter", som inte fångas upp med en engångsinventering på ett bra sätt, är det verkliga antalet betydligt större. Överväganden som gjorts finns för vissa arter i kapitlet "Art för art". Resultaten av uppskattningar finns i bilaga 3.

Ca 80 % av de anlagda vatten som är över 0,5 ha som är av intresse för fåglar uppskattas ingå i inventeringen (se tidigare kapitel). Av de vatten som inte ingår är en del kända fågellokaler som det finns spontana rapporter ifrån på Artportalen. Bland de som inte inventerats finns samtidigt sannolikt en överrepresentation av vatten som är mindre bra. Uppskattningar av antalet par i *alla anlagda vatten över 0,5 ha totalt i Uppland* har gjorts utifrån de resultat inventeringen gett, de spontana rapporter som finns på Artportalen samt andra kunskaper om de vatten som inte inventerats (bilaga 3). Slutligen finns i bilaga 3 en kolumn med uppskattningar av antal par i *alla anlagda vatten* där även vatten som är mindre än 0,5 ingår. Parkdammar, vattenfyllda bergtäkter och bruksdammar ingår dock inte någon av uppskattningar.

De anlagda vattnens betydelse

De flesta vatten anläggs där det tidigare inte funnits någon våtmark. I vissa fall kan det funnits en våtmark i någon form men vanligtvis då utan större värde. Om det anlagda vattnet blir så bra att våtmarksfåglar etablerar sig blir det därmed ett lokalt tillskott av nya arter och par. Är vattnet art- eller individrikt kan det bli ett betydelsefullt tillskott. För en socken eller kommun med flera vatten kan det ge en fin förstärkning av våtmarksfåglar och att nya arter etablerar sig.

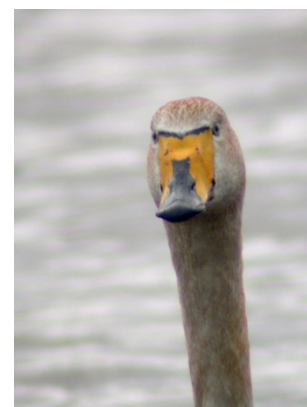
Tätheten för våtmarksfåglar är hög i de anlagda vattnen. I inventeringen fanns 4,4 par/ha enligt den förenklade beräkning som görs. Det är svårt att jämföra tätheten för "våtmarksarter" bl.a. för att områdesjämförelser i vissa avseenden blir svåra och för att antalet par av "vassarter" inte är med på ett bra sätt i inventeringen. Jämför man i stället antalet par/ha för vanliga arter eller utvalda artgrupper blir jämförelserna mer relevanta.

Tabell 8. Beräknade och uppskattade tätheter (par/ha) för några anlagda vatten och Hjälstaviken.

	Ref	ha	Vattenarter.	gäss	änder	doppingar	gräsand	knipa	sothöna
Anlagda vatten Upp	Denna invent.	595	3,1	0,20	2,16	0,27	1,22	0,48	0,39
Nyländadammen	Dito	14	6,4	0	4,29	0,86	1,36	2,00	1,07
Isbladskärret	Dito	4,7	9,4	2,13	5,11	0,43	2,13	1,28	1,70
Hjälstaviken	Westin 2010	265	2,6	0,65	0,79	0,12	0,49	0	1,06

Även om tätheten är stor för många våtmarksarter bidrar de ofta bara med en liten del av antalet par i Uppland av den enkla anledningen att de anlagda vattnen idag utgör en mycket liten del av ytan av inlandsvattnen. Den är bara ca 1 %. Trots det är andelen som häckar i de anlagda vattnen för en hel del arter inte försumbar. För de vanligaste arterna utifrån inventeringens resultat häckar ca 10 % av gräsänderna, 15 % av kniporna och 5 % av sothönorna av inlandspopulationen i de anlagda vattnen. För sångsvanen är det ca 25 % av de häckande fåglarna i Uppland som finns i de anlagda vattnen och för gråhakedoppingen kanske 20 %.

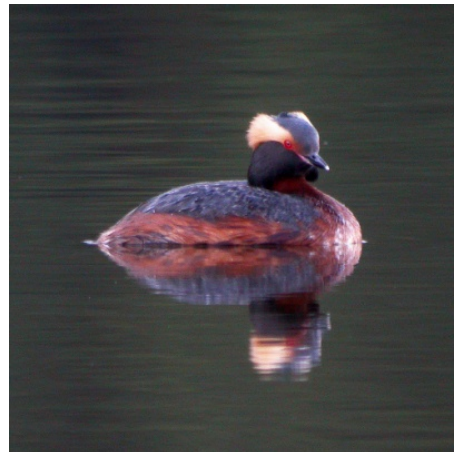
Uppskattningarna har gjorts utifrån uppskattningar av antalet par i Uppland (Ottosson m.fl. 2012), kustfågelinventeringar (Ryttman & Douhan

Sångsvan

2012) mm. Mer om arters förekomst kommer i artgenomgången längre fram.

För vissa arter som särskilt attraheras av de anlagda vattnen har de anlagda vattnen mycket stor betydelse. Det är välkänt att *svarthakedopping* föredrar anlagda vatten. Den attraheras särskilt av fisklösa vatten. Svarthakedoppingen har ökat i takt med att nya vatten anlagts. Inventeringen gav 129 par. Flera vatten där det är känt att svarthakedopping förekommer var inte med i inventeringen. Totalt uppskattas antalet till ca 160 par i anlagda vatten i Uppland. Kanske 90 % av de inlandshäckande finns i de anlagda vattnen.

Svarthakedopping

Smådopping gynnas också starkt av anlagda vatten.

Smådoppingen har ökat i takt med att de anlagda vattnen blivit fler. Smådopping föredrar fisklösa vatten och gör det i än högre grad än svarthakedopping. Vid inventeringen påträffades fler smådoppingar än den uppskattning som gjorts i Ottosson m.fl. 2012. Smådoppingpopulationen varierar emellertid starkt mellan åren p. g. a. att den decimeras kalla vintrar. Uppskattningsvis fanns 80-90 % av Upplands bestånd av smådopping i de anlagda vattnen.

Rörhöna finns i både dammar, åar, sjöar och skärgårdsvikar. Den håller gärna till i anlagda vatten, även de som är mindre än de som ingår i denna inventering. Vid inventeringen påträffades 41 par rörhönor. Rörhönan är en svårinventerad art så det verkliga antalet bedöms vara betydligt större. Med de rörhöns som missades och med uppskattningar för de vatten som inte ingick i inventeringen bedöms antalet vara det dubbla och andelen rörhöns som häckar i anlagda vatten vara över 50 %.

Rörhöna

Denna rapport behandlar en inventering av häckande fåglar i anlagda vatten. En del av de anlagda vattnen utgör också rastlokal för fåglar även om många av vattnen är fågelfattiga utanför häckningstid. I de anlagda vattnen kan också sällsynta och för fågelskådare intressanta arter dyka upp. Jag har i anlagda vatten kring Harg hittat bl.a. vitögdd dykand, amerikansk kopparand och dammsnäppa. Inför inventeringen försökte jag locka med att vi kanske hade chansen att hitta något kul även då. Mycket riktigt! Vid Sennebyhake viltvatten upptäckte Bill Douhan en kohäger! Det var Upplands andra och den första levande. Den dammen blev besökt av många skådare och väldigt noggrant inventerad.

Sammantaget betyder det att de anlagda vattnen i Uppland har mycket stor betydelse för svarthakedopping och smådopping. De har också mycket stor betydelse för vissa våtmarksarters förekomst på lokal och halvregional nivå. De har bidragit till att flera våtmarksarter som tidigare enbart haft lokala förekomster nu finns mer spridda i landskapet. Fåglarna bidrar också med naturupplevelser, kunskaper och njutning för människor med olika intressen som motion, fågelskådning, fiske, jakt, golf eller bara en vanlig söndagspromenad.

Art för art

Här följer en genomgång av de våtmarksarter som bedömts häcka i de anlagda vattnen. Efter artnamnet anges antalet par som inventeringen resulterat i.

Knölsvan

3 par

Knölsvanen häckade tidigare i sjöar och dammar över hela Uppland. Sångsvanen har till stor del tagit över i dessa miljöer. Fortfarande finns knölsvanen i goda antal längs kusten.

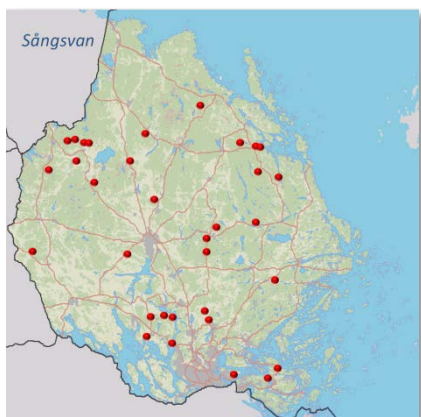
Vid inventeringen påträffades häckande knölsvan endast i tre vatten. Det var i Husbydamarna vid Storvreta, där ett par häckade både 2012 och 2013, samt i Lappkärret och Spegeldammen på norra Djurgården i Stockholm. I Korsängens vattenpark fanns ett par i april som påbörjade häckning men de blev bortjagade av ett sångsvanspar som tog över och senare tog med sig sina ungar till vattenparken Från Fågelbro golfbana, som inte inventerades i inventeringen, har en spontan observation rapporterats på Artportalen. Sammantaget betyder det att det fortfarande finns några par knölsvan häckande i anlagda vatten i landskapet. Ytterligare något par kan finnas i något oinventerat tätortsnära vatten där knölsvanarna främst tycks finnas kvar som häckfågel.

Lappkärret. Knölsvan häckar fortfarande i några tätortsnära vatten.

Sångsvan

33 par

Sångsvanen har expanderat i Uppland och intar allt fler lokaler, även nära människor.

För häckande par är det i regel lätt att upptäcka bo eller ungar. Misslyckade häckningar kan också konstateras genom att övergivna bon upptäcks. En svanfamilj kan vandra iväg till en annan lokal med bättre tillgång till föda. Det bedöms dock inte påverka resultaten i denna inventering i någon större omfattning. Nybildade par som ännu inte börjat häcka uppträder ofta i ett vatten eftersom sångsvanen börjar häcka först när de är 3-4 år. Detta är ganska vanligt i nyanlagda vatten som är lediga för ett nybildat par.

Sångsvan observerades i 49 av vattnen vid inventeringen. I 30 av dessa konstaterades häckning (bo eller pulli). I ytterligare tre gjordes observationer som tyder på att de häckade. Detta ger 33 par. I 14

vatten observerades par utan att några indikationer på häckning gjordes. Dessa varierade ifrån uppenbart tillfälliga besök till revirhävdande par. De flesta rapporterades som icke häckande eller tillfälliga besökare, vilket är vanligt i nyanlagda vattnen. I några fall kan det röra sig om par som misslyckats med häckning utan att bo observerats. Antalet par som påbörjat häckning uppskattas därför till 35 par.

Sångsvan

Sångsvan förekommer både i stora och små vatten trots att den är en stor fågel. 10 av paren fanns i vatten som var mindre än 2 ha. Sångsvan var vanligare i skogsbygd men förekommer alltmer i människans närhet. Tre av paren häckade i dammar på golfbanor. Tätheten var störst i Heby kommun (0,27 par/ha) och minst i Norrtälje kommun (0,01 par/ha). En anledning till att tätheten är lägre i Norrtälje kommun kan vara att det finns många sjöar där.

Grågås

40 par

Grågåsen häckar i Uppland i sjöar och våtmarker samt längs kusten. Den har ökat starkt under senare år i insjöar.

Grågåsen anländer och påbörjar häckningen tidigt. Den kan, i likhet med andra gäss, förflytta sig långa sträckor från bopplatsen till ett område med mer föda redan när ungarna är små. Icke häckande individer är inte ovanligt. Grågässen uppträder ofta i grupp.

Grågäss påträffades i 27 vatten. 40 par rapporterades. Sammanlagt fanns över 150 adulta inklusive några flockar och ca 55 pulli. Minst 19 häckningar konstaterades (bo eller pulli). Ytterligare tre par indikerade häckning genom oroligt uppträdande, dvs. 22 par med starka indikationer på häckning. I flera av vattnen sågs par med ungar i juni som inte sågs vid inventeringen. Antalet par i de inventerade vattnen blir 40 par utifrån den utvärderingsmodell som tillämpas.

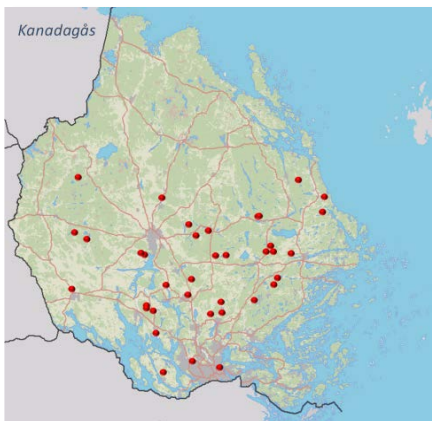
Vitkindad gås

25 par

Vitkindad gås påträffades vid en av golfbanedammarna i Upplands Bro, vid Senneby viltvatten i Norrtälje kommun samt vid Bergianska trädgårdens våtmark, Spegeldammen och Isbladskärret på norra respektive södra Djurgården i Stockholm. Sammanlagt sågs 18 par med pulli. Därutöver sågs adulta fåglar som uppträdde i par eller i grupp. En bedömning av antalet häckande utifrån observerade par ger minst 25 par. De vitkindade gässen har ofta sitt bo på ett ställe och vandrar iväg med ungarna till platser med god tillgång till lämplig föda. Något par observerades ha bo vid Isbladskärret men flertalet kan ha häckat på andra ställen. De vitkindade gässen utnyttjade dock uppenbart de anlagda vattnen och dess omgivningar för födosök.

Kanadagås

56 par

Kanadagåsen är enklare att inventera än andra gäss eftersom den i stor utsträckning uppträder med enstaka par i de anlagda vattnen.

Kanadagås konstaterades häcka i 24 vatten med sammanlagt 33 par. Inkluderas de par som bedömdes kunna häcka blev antalet 56 par i 37 vatten. Därutöver sågs par och andra individer som inte bedömdes häcka. Bland de par som sågs utan ungar fanns sannolikt både sådana som häckat, nyetablerade par som inte avsett att häcka första året och sådana som var på mer tillfälligt besök, etc. Även om det också kan finnas

kanadagäss som påbörjat häckning men hunnit lämna vattnet torde de 56 par utvärderingsmodellen ger snarare vara i överkan än i underkant för de inventerade vattnen. Kanadagåsen fanns främst i de södra och mellersta delarna av landskapet. I den norra delen påträffades ingen häckning men det brukar finnas enstaka par även där.

Bläsand

2 par

Bläsanden häckar med några få par i Uppland. Sent flyttande kan ses långt in i maj och observationer av par och hanar görs regelbundet även senare. 2 par observerades vid inventeringen. Det ena paret, vid Stallängsviken, sågs också para sig. Det finns inga uppgifter om att de häckat. Häckande bläsand kan sannolikt lätt missas då de häckar sent på säsongen då det görs få besök på lokalerna och de kan vara svåra att hitta.

Stjärtand

1 par

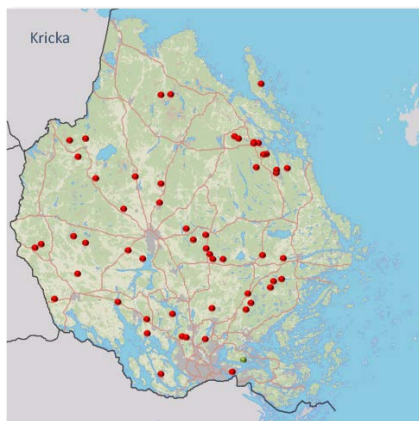
Stjärtanden häckar med något enstaka par vid kusten av Uppland. Enstaka fåglar kan ses under häckningstid i anlagda vatten utan att häcka. Den stjärtand som observerades vid inventeringen var troligen inte en häckande fågel.

Snatteand

44 par

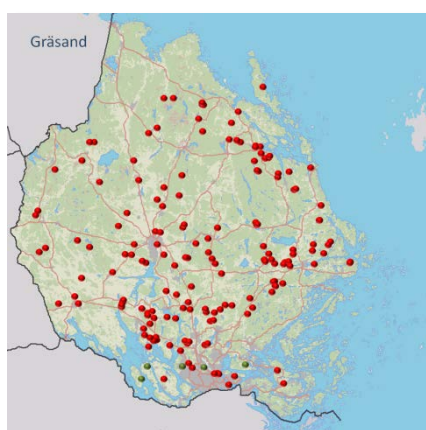

Vid inventeringen observerades snatteand i 16 vatten med sammanlagt 44 hanar. De flesta fanns i vatten kring Mälaren-Uppsala. Flest sågs i invallningen vid Stallängsviken vid Mälaren. Där sågs hela 14 hanar vid inventeringstillfället. Antalet varierade dock mellan besöken och alla avsåg sannolikt inte att häcka på lokalen.

Kricka**110 par**

Krickan häckar i sjöar, dammar, kärr i skogen o dyl. Under häckningstid kan ett par hålla till inom ett område som omfattar både det anlagda vattnet och diken, skogskärr eller våtmarker i dess närhet. De kan därför missas vid ett enstaka inventeringstillfälle.

Vid inventeringen observerades kricka i 55 vatten med sammanlagt 110 hanar. I södra delen av landskapet fanns ofta bara ett par per vatten medan det var vanligare med fler i norr. Tätheten var 0,11 par/ha i Stockholms län och 0,27 par/ha i Uppsala län.

Gräsand**725 par**

Gräsanden är den vanligaste fågeln i anlagda vatten. Den kan häcka och hålla till både i det anlagda vattnet och i omgivande diken och våtmarker. Gräsanden häckar tidigt på säsongen. Många par splittras redan före eller under den aktuella inventeringsperioden och hanarna kan ha flyttat till annan lokal.

Jämförelser mellan inventeringsresultat från april och maj i vissa vatten visade dock inte på någon tydlig skillnad vilket kan tyda på att hanarna finns kvar i något vatten och att även majresultaten ger en nog så bra bild av beståndet.

Sammanlagt sågs 725 hanar vilket indikerar lika många par. De fanns i 163 av de 211 inventerade vattnen och gräsanden var därmed den klart mest spridda arten. I 134 av vattnen var gräsanden den vanligaste arten. Räknat per ytenhet fanns i genomsnitt 1,2 par per ha. Tätheten var dubbelt så stor i vatten som var mindre än 2 ha än i de som var över 7 ha.

Gräsänder föds upp och släpps ut i många vatten för jakt. Ungar släpps ut i juni då hundratals änder kan släppas ut på samma ställe. Endast ett fåtal av dessa återfinns i de aktuella vattnen året efter men i vissa vatten syns ett tillskott.

Årta**8 par**

Årtan är en sällsynt häckfågel i anlagda vatten. Den observerades vid inventeringen i 5 vatten. I Frötuna dämme vid Funbosjön fanns hela fyra par. I andra vatten rörde det sig om ett par. I Jönssjönsjön konstaterades häckning med 2 kullar i slutet av juni. Vid inventeringen sågs ett av paren.

Skedand

21 par

Skedanden häckar i näringsrika sjöar och vid kusten. I de anlagda vattnen fanns den främst i relativt stora, ofta fågelrika vatten, särskilt i nordost. Vid inventeringen observerades den i 11 vatten med sammanlagt 21 par.

Anmärkningsvis många par finns i Nyländadammen. 2012 observerades där hela 12 hanar och flera honor. Vid inventeringen 2013 fanns där 7 hanar och 4 honor. Uppträdandet tydde på att häckning planerades eller var på gång. Paren och hanarna hade fördelat sig till olika vikar och bassänger. Ibland flög de runt och jagade varandra. Antalet har minskat sedan inventeringen.

Brunand

9 par

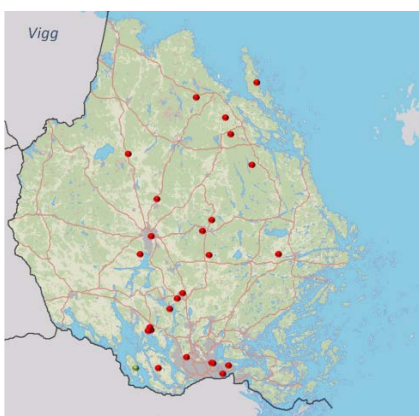
Det finns betydligt fler hanar än honor av brunand. Fördelningen har angetts till 4 hanar på en hona. Det stämmer inte med erfarenheterna från anlagda vatten i Uppland under häckningstid. Grupper med stort hanöverskott kan ses men också parvisa uppträdanden. Detta kan bero på att de uppsöker de anlagda vattnen först vid häckningen. Vid flera tillfällen tidigare har brunand på sommaren konstaterats häcka i vatten där de inte setts under våren eller enbart tillfälligt.

För att bedöma antalet häckande föreslås i denna inventering att honor räknas + ensam hane. Räknas antalet hanar dividerat med 4 erhålls för lågt värde. Antas att alla honor skrider till häckning fås ett bättre värde men också för lågt eftersom vissa honor redan ruvar vid inventeringstillfället. För honor som nyligen lagt ägg kan hanen befinna sig i närheten. Ensamma hanar kan givetvis även vara icke häckande men erfarenhetsmässigt bedöms det bli ett bättre resultat om det föreslagna beräkningssättet tillämpas. Framtiden får utvisa om utvärderingssättet är vettigt.

Vid inventeringen sågs 18 hanar och 8 honor. Enligt modellen ovan fanns 9 par fördelat på 8 lokaler. Brunänder för ett till viss del kringflockande liv så tillfälligheter kan påverka hur många som kommer med vid ett räkningstillfälle på en lokal.

Vigg

64 par

Viggen häckar sent på säsongen. Äggläggningen sker ofta i slutet av maj eller i juni. Före häckningen är de i viss mån rörliga och kan uppträda i små grupper som växlar mellan olika lokaler. Fåglar från närliggande skärgård och större sjöar kan tillfälligt besöka anlagda vatten. Antalet som observeras vid en lokal kan därför variera från gång till annan och inte alltid utgöras av fåglar som avser att häcka på lokalen. Exempel på sådana vatten är Kallboda viltvatten, Långsjöängen och

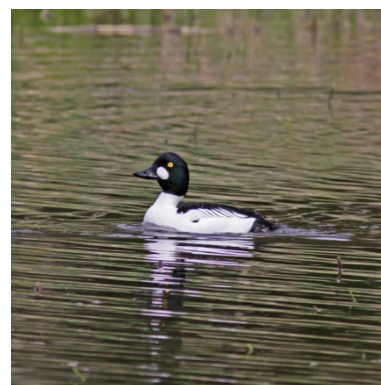
Golfbanedammarna i Bro. I de två första sågs 16-18 viggpar men antalet häckande har reducerats till 3 par.

Vigg observerades i 25 vatten där det bedömdes finnas 64 häckande par. Viggpar fanns alltså i ett begränsat antal vatten men i dessa fanns ofta flera par.

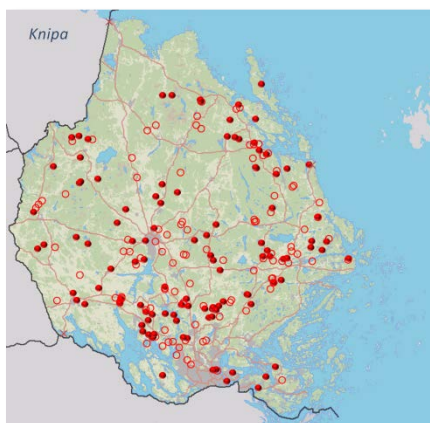
Knipa

Knipan är en av de mest karaktäristiska fåglarna för de anlagda vattnen. Den anländer tidigt vid islossningen. Knipparen väljer ut varsin del av ett vatten som de försvarar. Före äggläggningen är de därför mycket stationära. De första honorna lägger sin kull tidigt varefter hanarna lämnar de anlagda vattnen. Andra honor lägger först ägg i andra bon för att senare lägga en egen kull. Åter andra väljer en annan strategi. Även om de flesta knipor anländer tidigt är de flesta hanar ändå kvar in i inventeringsperioden eftersom det för många honor tar tid innan alla ägg lagts. Samtidigt kan de tidigaste honorna redan fått ut sin kull.

285 par

Kniporna häckar i inhåliga träd, holkar och andra håligheter. De kan ha boet långt från "revirvattnet", upp till en km. De vandrar med ungarna till "sitt" vatten, men om födotillgången minskar kan de sannolikt välja annat bättre vatten. Tillgången på lämpliga boträd och holkar torde påverka hur många som finns på en lokal även om det ofta verkar vara av underordnad betydelse.

I flera avseenden är kniporna bra inventeringsfåglar. Den valda inventeringsperioden är dock för sen för att alla par ska uppmärksammas, särskilt om våren är tidig. Hanar som haft honor som hunnit lägga hela sin kull har lämnat det anlagda vattnet. Dessa par kommer inte med vid räkningen annat än om äggen hunnit kläckas och kullen tagit sig till vattnet.

Vid inventeringen sågs 280 hanar med eller utan hona. 5 honor sågs med pulli utan att möjlig hane fanns närvarande. För antalet par räknas även summan av dessa, d.v.s. 285 par. Det gör 0,47 par/ha. De fanns spridda i 109 vatten. På kartan markeras dessa med fyllda prickar medan vatten utan knipor har ofylld ring.

I de vatten som inventerades både under perioden 20 april – 5 maj och 10 maj – 25 maj observerades 22 % fler par under den första perioden. 2012 var skillnaden 33 % och 2013 nära noll. Att det inte var någon skillnad 2013 förklaras av att våren var extremt sen. Isen låg i norra Uppland fortfarande kvar i en del vatten den 20 april. Kniphanarna var därför i stor utsträckning kvar på häcklokalen vid inventeringstillfället i maj, åtminstone i norra Uppland. 2014 var våren å andra sidan mycket tidig varför många hanar hunnit försvinna. Normalt torde många kniphanar lämna vattnen just under inventeringsperioden. Jämförelserna är främst gjorda i vatten från norra Uppland. Fler hanar torde hunnit lämna häcklokaler i den södra delen. Kompensationen som görs med att räkna observerade kullar ger enbart en viss kompensation. Antalet häckande par i de inventerade vattnen uppskattas i

genomsnitt vara minst 35 % fler än det observerade antalet. Variationerna är stora så uppskattningen är osäker. Används procentsatsen som korrigeringsfaktor blir antalet 385 par.

Storskrake

13 par

Storskrake observerades i endast 8 vatten, alla utom ett i Östhammars kommun. Sammanlagt fanns 13 par räknat på antalet hanar. Anledningen till att de finns i dessa vatten torde vara närheten till skärgården och tillgång till stora ihåliga träd. I skärgården finns en stark population. I Hargs bruk finns t.ex. alléer och stora mycket gamla tallar med hål. Även utanför bruket finns ekar och andra träd med hål. Efter att äggen kläckts beger sig honan med ungarna sannolikt direkt till kusten. Ungkullar har endast undantagsvis setts och då endast under en dag då ungarna varit nyfödda. Det anlagda vattnet tycks snarast vara en viloplats för paren inför äggläggningen även om storskrakarna främst uppträder i vatten med fiskförekomst.

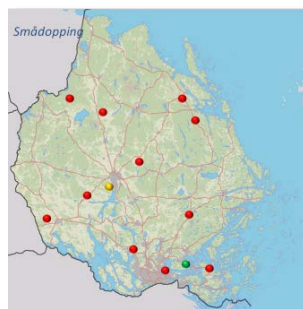
Storlom

2 par

Storlommen kräver en viss storlek på vattnet, om inte annat för att kunna starta och landa. Det är inte en fågel man i första hand tänker på i de anlagda vattnen. Vid inventeringen påträffades emellertid storlom i ett ganska stort (8 ha) gammalt viltvatten, Vadsjön, och en större (14 ha) vattenfylld grustäkt, båda i Norrtälje kommun. Dessutom häckade ett par i Jägarsjön, som är en f.d. jordtäkt, även om detta inte upptäcktes vid inventeringen.

Smådopping

15 par

Smådoppingen uppträder gärna i fisktomma vatten och har därför gynnats av att vatten anläggs. Den har ökat i Uppland i takt med att de anlagda vattnen blir fler. Det är endast ett fåtal häckningar som rapporterats från sjöar. Beståndet påverkas en hel del av fåglarnas överlevnad kalla vintrar.

Smådoppingen är ofta svårupptäckt då den gärna håller till i vegetationen. Under häckningen drillar den dock ganska ofta. Om man besöker ett vatten med smådopping kan man komma då de regelbundet drillar och därmed ger sig tillkänna. Vid nästa besök kanske det är helt tyst även om man stannar en timme. Även om många vatten inte är lämpliga för smådopping kan den ha funnits i flera vatten utan att den upptäcktes.

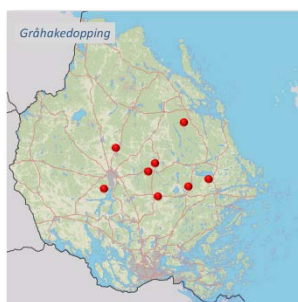
Inventeringen 2012-14 resulterade i 15 par fördelade på 11 vatten väl spridda över landskapet. Någon av de observerade smådoppingarna kan ha gällt en ensam fågel eller tillfällig besökare. Å andra sidan rapporteras häckning från åtminstone ett av inventeringsvattnen senare på säsongen utan att den sågs vid inventeringen. Smådopping rapporterades också ha häckat i ett par anlagda vatten som inte inventerades och kan ha funnits i andra vatten och i de som är mindre än 0,5 ha.

Antalet par i anlagda vatten bedöms ha varit 20-25 par vilket kanske utgör uppåt 90 % av Upplands smådoppingar.

Noteras kan att smådopping inte påträffades i någon av golfbanedammarna vid inventeringen vilket man skulle kunna förvänta sig.

Gråhakedopping

12 par

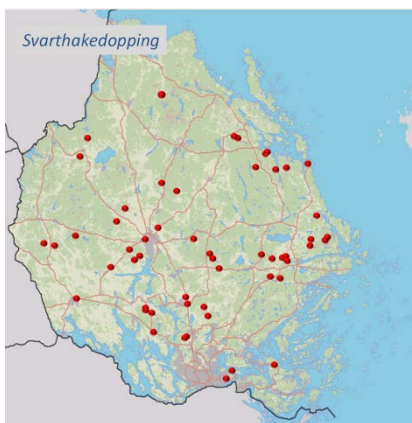
Gråhakedoppingen är på stark frammarsch i Uppland. Den häckar både i sjöar, skärgårdsvikar och i anlagda vatten.

Gråhakedoppingen upptäcks ofta på vattnet eller genom de speciella skriken. Den kan emellertid gömma sig väl i vegetationen och därigenom undgå upptäckt vid ett besök. De kan häcka flera på en lokal vilket kan förbises.

Vid inventeringen påträffades 12 par häckande i de anlagda vattnen fördelade på 8 vatten i Uppsala, Norrtälje och Östhammars kommun. I Nyländadammen fanns 5 par, åtminstone 4 par + 1 ex. De aktuella vattnen var ganska stora 4-14 ha (medel 9 ha). Det uppländska beståndet av gråhakedopping har uppskattats vid riksinventeringen 2011 till 45-55 par (Douhan 2012). Det kan ha ökat sedan dess. Andelen i de anlagda vattnen kan uppskattas till ca 20 %.

Svarthakedopping

129 par

Svarthakedoppingen är den art som gynnas mest av anlagda vatten. Doppingen kan anlända till de anlagda vattnen ganska tidigt i april. Ofta spelar den eller bråkar med grannarna. Bobygge kan påbörjas tidigt men det tar ofta lång tid innan alla aktiviteterna leder till att häckningen verkligen genomförs. Ett par kan också flytta över från en lokal till en annan.

Vid inventeringen sågs 116 par och 13 enstaka individer, dvs. 129 par utgående ifrån att de enstaka individerna representerar en partner i ett par. Över 90 % utgjordes alltså av observerade par. Endast en mindre del av dessa hade bo redan vid inventeringstillfället. De enstaka individerna kan antingen ha en partner som inte upptäcktes vid inventeringen, t.ex. för att den låg och ruvade på ett dolt bo, eller utgöra en ensamstående individ. Båda alternativen lär ha förekommit. I vegetationsrika vatten kan ett par helt undgå upptäckt, även om detta inte torde skett vid så många tillfällen.

Tätheten var störst i de mindre vattnen. I vatten som var mindre än 2 ha var tätheten 0,35 par/ha, i objekt som var 2-6 ha var tätheten 0,26 par/ha och i de över 6 ha 0,08 par/ha. Tätheten var störst i golfdammar och minst i fisk- och kräftvatten. Storlekarna gäller alltså anlagda vatten som kan bestå av flera dammar. Utöver de inventerade vattnen rapporterades 15 par i vatten som inte ingick i inventeringen (Artportalen).

Vid flera golfbanor fanns flera par svarthakedoppingar. Vid Arlanda stad golfbana sågs hela 12 par, vilket var det största antalet för någon lokal. Flera golfbanor saknades i inventeringen och äldre uppgifter från några av dem indikerar att där kan ha funnits flera par. Med förekomster i vatten som inte ingick i inventeringen blir antalet uppskattningsvis 160 par.

De anlagda vattnen hyser en stor del av Upplands population av svarthakedopping. Vid riks-inventeringen 2011 uppskattades 12 par ha häckat i sjöar inom UOF:s rapportområde, dvs. Uppsala län + Norrtälje kommun (Douhan 2013). Ca 90 % eller kanske ännu fler av de inlandshäckande svarthakedoppingarna i Uppland bedöms häcka i anlagda vatten. Till detta kommer en hel del som numera häckar vid kusten.

Vattenrall

3 par

Vattenrallen för ett undagömt liv i vass och annan vegetation. Den upptäcks i första hand genom sin "sång" som oftast hörs på natten och genom grymtanden. Häckande fåglar lär kunna vara tystlåtna, medan oparade spelar mer. Vid daginventering upptäcks de lättast av tillfälliga läten men det är lätt att förbigå dem. Vissa anlagda vatten har tillräckligt med vegetation för att tilltala vattenrall men de flesta är för vegetationsfattiga. Vattenrallen är inte så vanlig så även i många vegetationsrika vatten saknas vattenrall.

Vattenrallen påträffades i tre av vattnen vid inventeringen. Från flera vatten som ingår i inventeringen finns enstaka andra rapporter av vattenrall i Artportalen. Hur många vatten det fanns vattenrall i är svårt att säga men en gissning utifrån spontana rapporter, kännedom om vattnens storlek och vegetation är att de fanns 10 - 20 par och då framför allt i de större och äldre vatten med mycket vegetation.

Kornknarr

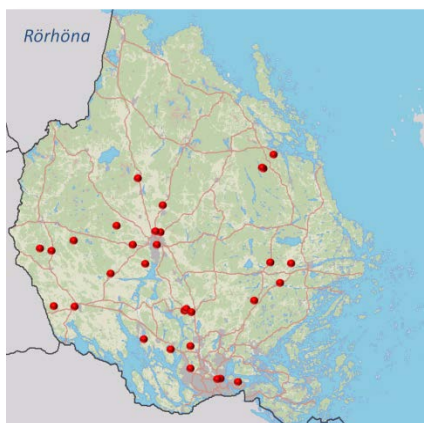
1 par

En kornknarr spelade intill ett viltvatten SO Gyllerboda vid inventeringstillfället men det hade den kanske gjort även om det inte fanns något anlagt vatten där. Kornknarr spelar mest på natten så den upptäcks då inte vid inventeringen. Den är mest relaterad till de omgivande markerna så de anlagda vattnen kan inte ta så stor ära av deras förekomst.

Rörhöna

39 par

Rörhönan häckar i vegetationsrika sjöar, åar, dammar och lokalt även vid kusten. Den finns framför allt i dammar och andra småvatten, och då även i sådana som är mindre än 0,5 ha och därför inte kommer med i denna inventering. Rörhönan är en ganska svårinventerad art. Den håller sig ofta gömd i vegetationen. Den hörs då och då "korra" men det krävs att man befinner sig på lokalen tillräckligt länge för att få höra detta. En del förefaller också för det mesta vara tysta. Då och då kan den dock ta en simtur och visar sig för besökaren. De som håller till i t.ex. parkdammar och golfdammar är vana vid människor och ses oftare.

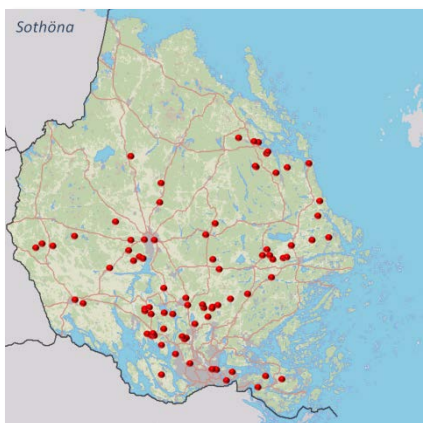
För att räknas som häckande har det räckt att observera ett ex. Vid inventeringen observerades rörhöns i 31 vatten med sammanlagt 39 par. Med tanke på sannolikheten för att upptäcka rörhöns är det verkliga antalet större. I några av de inventerade vattnen har rörhöns också setts vid annat tillfälle under året och även konstaterats häcka.

Många av rörhönsen fanns i tätortsnära vatten vid Uppsala, Märsta, Enköping och kring Stockholm. I de tätortsnära vattnen var tätheten 0,29 par/ha. I golfbanedammar var tätheten 0,05 ha, dvs. lite mindre än genomsnittet för alla dammar. Med

hänsyn till att rörhönan är svårinventerad bör det totala antalet par i de anlagda vattnen vara betydligt fler än vad som observerades. Det är svårt att uppskatta hur många som inte setts så en gissning blir att det fanns åtminstone 50 % fler i de inventerade dammarna, dvs. sammanlagt ca 60 par. Flera av de vatten som inte ingick i inventeringen och som är över 0,5 ha bedöms vara bra rörhönsvatten så med dessa får siffran höjas till åtminstone 75 par. Till detta kommer rörhöns som håller till i mindre vatten än de som ingick i inventeringen och andra vatten.

Sothöna

230 par

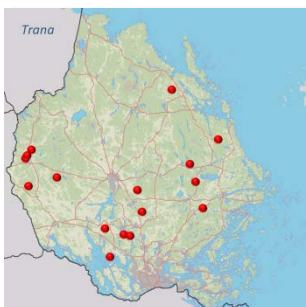
Sothönan häckar i vegetationsrika sjöar och skärgårdsvikar.

Vid inventeringen var sothönan den tredje vanligaste häckfågeln i anlagda vatten i landskapet. Den observerades i 81 vatten med sammanlagt 230 par. Flest sågs i den södra och östra delen av landskapet. 2/3-delar fanns i Stockholms län. Tätheten var 0,39 par/ha i Uppland. Tätheten var störst i de tätortsnära våtmarkerna 0,88 par/ha.

I vegetationsrika vatten håller sig sothönsen ganska dolda under ruvningstiden då många av vattnen inventerades. De är lättare att upptäcka tidigare på säsongen då revirstrider pågår och senare när ungarna har kommit ut. Det kan därför funnits fler par än som observerades. För de inventerade vattnen uppskattas därför att ca 250-300 par fanns.

Trana

16 par

Tranan häckar i vissa fall i eller intill anlagda vatten. Många av de som ses är dock icke häckande eller har sitt bo en bit ifrån det anlagda vattnet. Vid inventeringen påträffades tranor som låg på bo och ruvade eller som uppträdde upprörda eller varnade i 12 vatten. I ytterligare fyra fanns indikation på häckning. Antalet par har därför satts till 16 par. I några vatten sågs tranor, ofta födosökande, utan att häckning är trolig. Tranorna fanns väl spridda över landskapet.

Strandskata

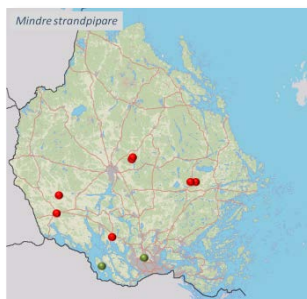
3 par

Strandskata påträffades vid några golfbanor. I tre av dessa, Arlanda Golf, Svartinge golfbana och Lindö golf, bedöms de kunna ha häckat även om häckning inte konstaterades vid inventeringen. Även vid Fågelbro gård golfbana finns indikation på häckning men den inventerades inte. Vid Svartinge golfbana observerades lyckad häckning 2013, dvs. året före inventeringstillfället.

Mindre strandpipare

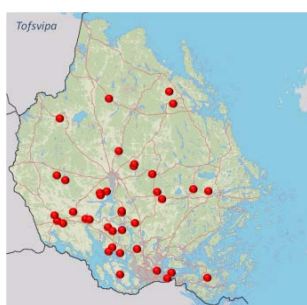
11 par

Mindre strandpipare häckar främst på sand och grus så det krävs speciella förutsättningar för att de ska häcka vid anlagda vatten. De påträffas i första hand i vattenfyllda grustäkter o dyl. där stränder och omgivande marker har önskad karaktär. Den kan också finnas i helt nyanlagda vatten där vegetationen inte hunnit etablera sig. Vid inventeringen påträffades mindre strandpipare i 7 vatten, i 4 av dessa fanns två par. De flesta fanns i nyanlagda vatten med Ist-stöd, två fanns i en vattenfylld grustäkt, två i en vattenfylld jordtäkt, en vid en vattenpark och ett par vid en golfbana. Spontana observationer finns också i Artportalen från ett par av de vatten som inte inventerades.

Tofsvipa

95 par

Tofsvipan etablerar sig gärna i nyanlagda vatten där det finns dammvallar och öar utan vegetation. När dessa sedan växer igen med hög vegetation lämnar de dammarna.

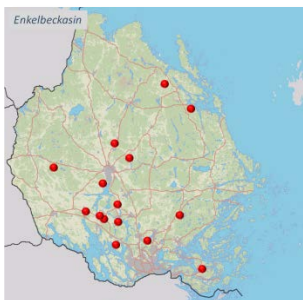
Tofsvipan häckar också vid anlagda vatten där omgivande marker utgörs av sankängar, åker eller annan mark som i sig attraherar tofsvipan. I dessa fall har det anlagda vattnet mer eller mindre stor betydelse och tofsvipan har kanske häckat där ändå utan det anlagda vattnet.

Tofsvipor med icke flygga ungar kan också dyka upp vid de anlagda vattnen efter att ha vandrat från den ursprungliga häckningslokalen.

Vid inventeringen observerades tofsvipor vid 38 vatten. Det är framför allt i jordbruksområden. Antalet häckande par uppskattades till 95 par, även om de inte nödvändigtvis häckar parvis.

Enkelbeckasin

17 par

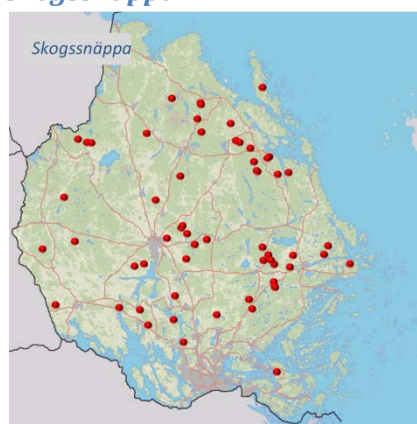

Enkelbeckasinen har rapporterats från 15 vatten. Den använda inventeringsmetoden lämpar sig inte så väl för fågeln varför det inte säger så mycket om antalet par. Enkelbeckasinen häckar inte bara vid ett vatten utan inte minst vid kärr, sankar hyggen och andra våtmarker. Den flyger ofta omkring och spelar över större områden. Det är därför inte så enkelt att säga om den hör till det anlagda vattnet eller inte. För att förenkla summering av antalet par i ett vatten har observationerna räknats med som representerande ett par per obs. Antalet par sätts

därför till 17 par.

Skogssnäppa

63 par

Skogssnäppan uppehåller sig gärna vid anlagda vatten. Den kan också hålla till i diken, kärrmarker och skog intill det anlagda vattnet. Den häckar i gamla trastbon och liknande, vilka kan ligga mer eller mindre nära vattnet. När ungarna föds kan familjen förflytta sig till ett ställe med god tillgång på föda.

Vid inventeringen observerades skogssnäppa i hela 59 vatten. Endast gräsand, knipa och sothöna påträffades i fler vatten. Oftast sågs ett eller två ex. I sammanställningarna över antalet häckande par i vattnen har observationerna bedömts utgöra sammanlagt 63 par även om gränsdragningsproblemet blir

liknande som för enkelbeckasinen. Skogssnäpporna uppehåller sig dock tydligare vid vattnet.

Rödbena

2 par

Rödbenan kan häcka i anlagda vatten, främst när de är nyanlagda då stränderna inte vuxit igen för mycket. Vid inventeringen observerades rödbena endast i två vattnen under omständigheter som kan tyda på häckning. I båda fallen gällde det golfbanor som också är en kortväxt miljö. I inventeringen ingick endast ett fåtal vatten som är så pass nya att rödbenor attraherats av den anledningen.

Drillsnäppa

19 par

Drillsnäppan uppträder ibland i nyanlagda vatten innan vegetationen växt upp för mycket. I vissa vatten kan förutsättningarna för drillsnäppan finnas även när vattnen är äldre. Vattenfyllda täkter och sedimentationsdammar kan också locka drillsnäppan.

Vid inventeringen påträffades drillsnäppa i 13 vatten. I nästan hälften av vattnen bedömdes det ha funnits två par. Drillsnäpporna förekom i relativt stora vatten. Inget av vattnen var under 2 ha, vilket fler än hälften av vattnen i inventeringen är. 4 par påträffades i vattenfyllda

täkter, 2 par i sedimentationsdammar och ett vid en golfbana. Övriga par fanns i anlagda vatten med lst-stöd, varav flera var nyanlagda.

Skrattmå

Skrattmåskolonier påträffades vid inventeringen i Husbydamarna och Larsbokärret, i Uppsala kommun, samt Broängarnas golfbana i Upplands Bro. I Jönsbolssjön i Uppsala kommun påbörjades häckning efter inventeringen genomfördes. I juni fanns där 14 häckande par. I Husbydamarna och Broängarna fanns kolonier med kanske 100 par och i Larsbokärret 25 par. Antalet häckande par totalt blir en grov skattning eftersom det inte ingick i inventeringen att räkna antalet bon eller liknande som behövs för att bestämma antalet häckande par.

225 par

I många vatten sågs födosökande icke häckande fåglar. I något av dessa kan häckning av enstaka par ha förekommit.

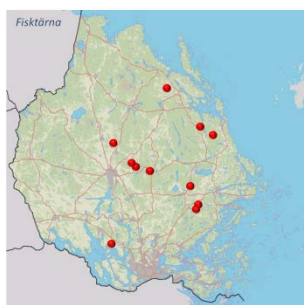
Fiskmå

Vid inventeringen påträffades häckande fiskmå i 24 vatten med ett eller några häckande par. Sammanlagt rörde det sig om ca 79 par. Flest fanns i Nässja viltvatten i Norrtälje kommun där 20 par sågs.

79 par

Fisktärna

Fisktärnan bedömdes häcka i 11 vatten med sammanlagt 35 par. Flest sågs i golfbanedammarna öster om Bro gård i Upplands Bro där 15 par fanns. Fisktärnan kan häcka sent på säsongen och i ett par av vattnen konstaterades häckning efter inventeringsperioden. Fisktärna sågs också födosökande i några andra vatten.

35 par

Gulär

Ett upprört varnande par och en stationär hane sågs vid ett viltvatten söder om Segersta, Övergarn. Det var den enda observationen med häckningsindikation. Omgivande marker är avgörande för om gulär ska intressera sig för ett anlagt vatten.

2 par

Sävsångare

48 par

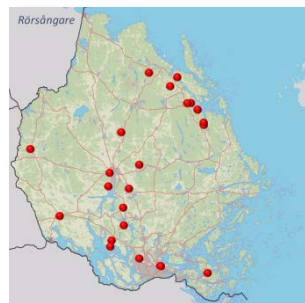
Sävsångaren finns i säv och vass med inslag av buskar. Detta finns i vissa av de äldre anlagda vattnen. Det är ofta vatten som har växt igen mer än önskvärt. De flesta vattnen är inte attraktiva för sävsångare eftersom vegetationen är för sparsam.

Sävsångaren anländer så sent att en del inte anlant till det anlagda vattnet vid inventeringen, särskilt om inventeringen genomförs tidigt. Det är också lätt att missa en förekomst av sävsångare i vegetationsrika vatten om de inte sjunger. De sjunger dock flitigt i mitten av maj och om inte vegetationsområdena är för stora är chansen att upptäcka dem goda om de anlant.

Sjungande sävsångare rapporterades från 15 vatten med sammanlagt 48 ex. Det är särskilt vissa vatten där förutsättningarna för sävsångare är goda. Flest sågs i den vegetationsrika Ruddamman i Upplands Bro kommun, där 12 ex noterades. Vid Hagbytippen i Täby observerades 9 ex och i Husbydamarna utanför Uppsala 6 ex. Sävsångare inventerades inte i Norrtälje kommun.

Rörsångare

44 par

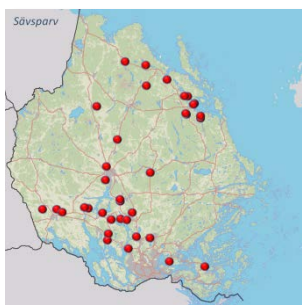
Rörsångaren förekommer nästan bara i bladvass. Där kan de å andra sidan uppträda i täta bestånd. Bladvass finns i äldre anlagda vatten där igenväxningen gått långt. Rörsångaren kan dock nöja sig med ganska små vassbestånd för att trivas. I likhet med sävsångaren kommer många en bra bit in i maj och kan därför ha missats vid inventeringen. Om vintern tryckt ner vassen kommer den först när den nya vassen växt upp en bit.

Vid inventeringen observerades rörsångare i 23 vatten med sammanlagt 44 exemplar, dvs. i ungefär samma omfattning som sävsångaren. Det verkliga antalet bedöms vara betydligt större även om det endast är en begränsad del av vattnen som har bladvass i tillräcklig omfattning för att attrahera rörsångare. Flest observerades i Ruddamman (8 ex.), damm vid Alasjön (7 ex) och S Slamdamman, Norrtälje kommun (6 ex). Rörsångaren inventerades inte i resten av Norrtälje kommun.

Ett exempel på vilken betydelse tidpunkten för inventeringen har är från Kogrundets viltvatten, där bladvass bredd ut sig runt stränderna. 2012 observerades 20 sjungande individer vid inventeringstillfället men bara 2 individer 2013. Skillnaden beror på att inventeringen 2012 gjordes den 25 maj och den 2013 den 11 maj, dvs. i stort sett den sista respektive första dagen av inventeringsperioden. Dessutom var våren sen 2013 och fjolårsvassen nedtryckt. Det är dock inte så många av vattnen i inventeringen som har större bestånd av rörsångare.

Sävspurv

62 par

Sävsparven har uppenbart förbisetts av vissa inventerare vid inventeringen. Fokus har legat på att inventera andra arter och då är det lätt att inte uppmärksamma en sävspurv. Den observerades dock i 36 vatten med sammanlagt 62 par. Sävsparven inventerades inte i Norrtälje kommun.

Referenser

- Dietrichson, W. 2013. *Inventering av anlagda vatten i Uppland 2012-13*. Manual. PM 2013-04-18.
- Douhan, B. 2012. *Gråhakedoppingen i Upplands rapportområde*. Fåglar i Uppland Nr 2 2012: 12-19.
- Douhan, B. 2013. *Svarthakedoppingen i Upplands rapportområde 2011*. Fåglar i Uppland Nr 1 2013 : 36-44.
- Ottosson m fl. 2012. *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. SOF Halmstad.
- Pettersson, J. 2005. *Kustfågelinventeringen i Uppsala län 2002 och 2003*. Länsstyrelsens meddelandeserie 2005:6. Miljöenheten, Länsstyrelsen i Uppsala län.
- Ryttman, H och Douhan, B. 2012. *Kustfågelbeståndets utveckling i Stockholms skärgård*. Fåglar i Uppland Nr 2 2012: 22-35.
- Strand, J. 2008. *Fågelvåtmarker och våtmarksfåglar – anlagda våtmarker i jordbrukslandskapet*. Hushållningssällskapet Halland.
- Westin, P. 2010. *Fågelinventering Hjälstaviken 2008*. Fåglar i Uppland Nr 2 2010: 9-38.

Underlagskartor är framtagna av Lantmäteriverket.

Bilaga 1. Inventeringsresultat – antal vatten med förekomst, antal par totalt samt antal par/ha totalt och i olika typer av vatten.

Art	Antal vatten med arten	Antal par (inventeringsresultat)	Antal par/ha	Anlagda vatten för BM med lst stöd (a)	Anlagda vatten för BM nära tätort (u)	Invallningar (i)	Övriga anlagda vatten för BM (v)	Summa anlagda vatten för BM (a u v i)	Fiske- och kräftdammar (f)	Golfbane dammgrupper (g)	Täkt-dammar (t)	Sedimentations-dammar (s)	Dag-vatten-dammar (d)	Vatten-magasin (m)
Knölsvan	3	3	0,01	0,00	0,07	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sångsvan	33	33	0,06	0,04	0,00	0,00	0,11	0,07	0,03	0,04	0,00	0,04	0,00	0,00
Grågås	18	40	0,07	0,05	0,11	0,86	0,08	0,08	0,03	0,01	0,04	0,00	0,45	0,13
Vitkindad gås	3	25	0,04	0,00	0,66	0,00	0,00	0,04	0,00	0,09	0,00	0,00	0,00	0,00
Kanadagås	37	56	0,09	0,06	0,04	0,00	0,18	0,11	0,00	0,10	0,09	0,00	0,00	0,00
Bläsand	2	2	0,00	0,00	0,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Snatrand	16	44	0,07	0,06	0,18	2,14	0,04	0,10	0,00	0,03	0,06	0,00	0,00	0,00
Kricka	55	110	0,18	0,30	0,04	0,00	0,15	0,21	0,03	0,08	0,06	0,49	0,00	0,13
Gräsand	163	725	1,22	1,49	2,35	5,29	0,98	1,40	0,58	1,14	0,38	1,14	1,36	0,39
Stjärtand	1	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Årta	5	8	0,01	0,01	0,00	0,71	0,01	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Skedand	11	21	0,04	0,06	0,04	0,29	0,02	0,05	0,00	0,01	0,00	0,04	0,00	0,00
Brunand	8	9	0,02	0,02	0,07	0,00	0,00	0,02	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00
Vigg	25	64	0,11	0,12	0,26	0,00	0,08	0,11	0,03	0,22	0,00	0,00	0,91	0,00
Knipa	109	285	0,48	0,55	0,59	0,00	0,47	0,51	0,40	0,46	0,40	0,45	0,00	0,00
Storskrake	8	13	0,02	0,05	0,04	0,00	0,01	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Storlom	2	2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00
Smådopping	11	15	0,03	0,03	0,11	0,14	0,02	0,03	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00
Skäggdopping	[1]	[1]	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gråhakedopping	8	12	0,02	0,04	0,00	0,00	0,01	0,03	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00
Svarthakedopping	54	129	0,22	0,21	0,22	0,00	0,21	0,21	0,00	0,48	0,11	0,08	0,00	0,00
Gråhäger	1	30	0,05	0,00	1,10	0,00	0,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vattenrall	3	3	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00
Kornknarr	1	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rörhöna	31	39	0,07	0,06	0,29	0,00	0,05	0,07	0,00	0,05	0,04	0,04	1,36	0,00
Sothöna	81	230	0,39	0,40	1,14	0,00	0,30	0,41	0,06	0,59	0,19	0,16	2,27	0,13
Trana	16	16	0,03	0,01	0,00	0,14	0,07	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Strandskata	3	3	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00
Mindre strandpipare	7	11	0,02	0,01	0,04	0,29	0,00	0,01	0,00	0,01	0,09	0,00	0,00	0,00
Tofsvipa	38	95	0,16	0,20	0,59	1,29	0,14	0,22	0,00	0,05	0,04	0,00	0,00	0,00
Enkelbeckasin	15	17	0,03	0,02	0,04	0,29	0,05	0,04	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00
Skogssnäppa	59	63	0,11	0,11	0,00	0,14	0,17	0,13	0,15	0,00	0,06	0,08	0,00	0,00
Rödbena	2	2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00
Drillsnäppa	13	19	0,03	0,05	0,00	0,14	0,00	0,03	0,00	0,01	0,09	0,08	0,00	0,00
Skrattmås	3	225	0,38	0,00	0,00	0,00	0,74	0,31	0,00	1,30	0,00	0,00	0,00	0,00
Fiskmås	24	79	0,13	0,18	0,00	0,00	0,08	0,13	0,15	0,07	0,36	0,00	0,00	0,13
Fisktärna	11	35	0,06	0,00	0,00	0,14	0,04	0,02	0,00	0,20	0,21	0,08	0,00	0,00
Silltrut	1	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gulärta	1	2	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gräshoppsångare	2	2	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sävsångare	15	48	0,08	0,02	0,18	0,29	0,13	0,08	0,09	0,00	0,00	0,45	0,00	0,00
Kärrsångare	1	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00
Rörsångare	23	44	0,07	0,07	0,22	0,14	0,08	0,08	0,03	0,00	0,06	0,24	0,00	0,00
Sävparv	36	62	0,10	0,10	0,26	0,14	0,15	0,13	0,06	0,01	0,02	0,16	0,00	0,00
Summa		2625	4,41	4,41	8,68	12,57	4,42	4,84	1,66	5,06	2,36	3,71	6,36	0,92
varav "vattenarter"		1866	3,13	3,59	6,21	9,57	2,74	3,52	1,17	3,34	1,43	2,49	6,36	0,79
Antal vatten				70	16	71	2	159	9	19	14	5	3	2
Antal dammar				102	26	92	2	222	17	128	16	18	3	2

Bilaga 3. Inventeringsresultatet och uppskattat antal par i inventerade vatten resp. alla vatten.

Art	Antal vatten med arten	Antal par (inventeringsresultat)	Uppskattat antal par i alla inventeringsvatten	Uppskattning antal par alla anlagda vatten ⁴ >0,5ha	Uppskattning antal par alla anlagda vatten ⁴	Kommentar
Knölsvan	3	3	3	5	5	
Sångsvan	33	33	35	43	43	
Grågås	18	40	35	45	45	
Vitkindad gås	3	25	5	5	5	flertalet bedöms vara besökare
Kanadagås	37	56	50	60	60	
Bläsand	2	2	2	2	2	2 häckning osäker
Snatterand	16	44	40	50	50	
Kricka	55	110	110	130	150	färre i södra Uppland
Gräsand	163	725	725	875	950	
Stjärtand	1	1	0	0	0	bedöms ej häcka
Årta	5	8	8	10	10	
Skedand	11	21	21	25	25	
Brunand	8	9	9	12	12	
Vigg	25	64	64	75	75	
Knipa	109	285	385	465	465	
Storskrake	8	13	13	15	15	
Storlom	2	2	3	3	3	
Smådopping	11	15	18	21	23	
Skäggdopping	[1]	[1]	1	1	1	1 par häckade efter inventeringen
Gråhakedopping	8	12	12	12	12	fanns nog inga okända
Svarthakedopping	54	129	129	155	160	
Gråhäger	1	30	30	30	30	
Vattenrall	3	3	15	18	18	
Kornknarr	1	1	1	1	1	
Rörhöna	31	39	60	75	90	svårskattad
Sothöna	81	230	275	325	325	
Trana	16	16	16	16	16	
Strandskata	3	3	3	5	5	
Mindre strandpipare	7	11	11	13	13	
Tofsvipa	38	95	95	110	110	
Enkelbeckasin	15	17	25	30	30	se artgenomgång
Skogssnäppa	59	63	63	70	70	se artgenomgång
Rödbena	2	2	2	3	3	
Drillsnäppa	13	19	19	22	22	
Skrattmås	3	225	225	250	250	
Fiskmås	24	79	79	85	85	
Fisktärna	11	35	35	40	40	
Silltrut	1	1	1	1	1	
Gulärta	1	2	3	3	3	
Gråshopsångare	2	2	2	2	2	
Sävsångare	15	48	100	125	125	svårskattad
Kärrsångare	1	1	2	3	3	
Rörsångare	23	44	150	175	175	svårskattad
Sävsparr	36	62	100	125	125	svårskattad
Summa		2625	2980	3536	3653	

⁴Bruksdammar, vattenfyllda bergtäkter, parkdammar, ingår ej.

Resultaten i rapporten visar att alla anlagda vatten gynnar fågellivet. Med anlagda vatten menas våtmarker, viltvatten och dammar som anlagts för att gynna biologisk mångfald, men också vatten som golfbanedammar eller tåkter som fyllts med vatten.

Arter som behöver leva i fiskefria vatten, som exempelvis svarthakedopping och smådopping, gynnas särskilt. Inventeringen visar att cirka 90 % av Upplands hela fastlandspopulationer av de arterna numera lever i anlagda vatten. Inventeringen omfattar 200 inventeringsobjekt med sammanlagt över 400 vatten, vilket utgör ca 80 % av alla anlagda vatten i Uppland.

Inventeringen har genomförts med ekonomiskt bidrag från Länsstyrelsen i Uppsala län.

MEDDELANDESERIEN 2017

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

POSTADRESS 751 86 Uppsala GATUADRESS Bäverns gränd 17
TEL 010-22 33 000 (vxl) FAX 010-22 33 010
E-POST uppsala@lansstyrelsen.se WEBBPLATS www.lansstyrelsen.se/uppsala